Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 36 (17159) | 1986 оной февралиин 12, среда | Сэн 3 мүнгэн.

КОЛХОЗОЙ АМТЫН СУГЛААН

...гэй ажалшад малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһые ...тайгаар үнгэргэхын, үбэлэй һарануудта продукци ...йлэдбэрилжэ, гүрэндэ худалдахын түлөө дэлгэрһэн ...эна социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Арбан хоёр... ...ан жэлэй түрүүшын жэлдэ республикымнай таряашад ...малшад гүрэндэ 55 мянган тонно ороо̄һо таряа, 52 ... тонно хартаабха, 30 мянган тонно овоц, ...ан тонно мяха, 138 мянган тонно һү, 2450 ...оһо (сэбэр утаһаарнь тоолоходо) худалдаха социалис ...дые абанхай. Энэ хэрэгтэ республикын колхозуудай ...хубита ехэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозуудай экономи... ...лхознигуудай ажабайдалда нилээд ехэ хубилалта бо... ...оонэй колхозууд болбол шэнэ техникээр зэбсэгжэһэн, ... түгэлдэр олон кадрнуудтай хүдөө ажахын томо ...ятинууд болонхой. Манай парти колхозуудые хүтэл... ...е демократическа үндэһэ һуури дээрэ ябуулхые, тэрэ... ...ам бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хан... ...Юуб гэбэл, колхозно байгуулалта хадаа совет социа... ...ёстын таһаршагүй хубинь, түүхын хүгжэлтөөр шал... ...таряашадай хүсэлдэ тааруу коммунизмда орохо зам ...ьшуу.

...жэлнүүдтэ республикымнай олохон колхозууд тэдэ... ...н табигдаһан социально-экономическа зорилгонуудые ...тайгаар шиидхэжэ байнхай. Тиин Тарбагатайн районой ... Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй, «Знамя Ленина», ...н районой XXI партсъездын, Ахын районой «50 лет ... «Улаан-Аха», Түнхэнэй районой «Маяк», «Сибиряк» ... хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха ...эгдэхи табан жэлэйнгээ түсэбүүдые амжалтатайгаар ...э юм. Түс ажахынуудта колхозой Уставые наринаар ...равлениинүүдэйнь зугһоо үйлэдбэриин, гүрэндэ хүдөө ...продукци худалдалгын түсэбүүдэй дүүргэлтые эмхид... ...най баялиг болохо газар таряалан һайнаар ашаглаха ...хангаха, материальна ба мүнгэн зөөриие гамтайгаар ...ха, үйлэдбэриин ба ажалай журам бэхижүүлхэ асуу... ...а онсо анхарал хандуулагдана.

КОММУНИС СУББОТНИК УРЯАЛНА

СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан коммунис субботник Хүртэйн леспромхоздо һая үнгэргэгдэжэ, управлениин хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ажалай энэ һайндэртэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Тэдэнэр 250 кубометр модо тайража, мянга шахуу кубометрыень шэрэһэн байна. Энэ хүдэлмэридэ модо шэрэдэг 26 машина хабаадуулагдаа. Ажалай һайндэрэй энэ үдэр Хүртэйн модо бэлэдхэлгын пунктын дээдэ складта 540 кубометр, Сулхарада — 450 кубометр модон бэлэдхэгдээ. Тиигэжэ леспромхозой коллектив субботнигой үдэр үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, арадай ажахын жасада дүрбэ мянган түхэриг оруулһан байна.

Хэжэнгын район. **Ш. ГОМБОЕВ.**

1000 ТҮХЭРИГ ДАМЖУУЛАГДАХА

«Буржелезобетон» нэгэдэлэй 3-дахи филиалай партком февралиин 15-да коммунис субботнигые үнгэргэхэ штаб байгуулжа, предприятиин 7 цехэй коллективүүдэй хэхэ хүдэлмэриин хэмжээе хараалба.

Ажалай һайндэрэй үдэр бүхыдөө 283 хүн хүдэлдэг газартаа ажаллаха. Тиигэжэ тэдэнэр 11900 түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха байна. Мүн 170 кубометр хабсаргагдамал түмэрбетон, 20 кубометр бетон, 20 кубометр бетоной холисо үйлэдбэрилхэ.

Бүхы цехүүд урдань алмаһан 37,5 тонно цемент, 18500 киловатт-час электрын элшэ хүсэ хэрэглэн хүдэлхэ юм.

Тиигэжэ арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада 1000 түхэриг дамжуулагдаха.

М. СУТУРИН.

Коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн үүсхэлые Түнхэнэй районой барилга-заһабарилгын участогай хүдэлмэришэд бүримүһэн дэмжэжэ, ажалай шэнэ амжалтануудые туйлахаар эрмэлзэнхэй.

Предприятидамнай субботник хүтэлбэрилхэ штаб эмхидхэгдээ. Энэ штабые партийна эхин организациин секретарь, прораб П. В. Серебренников ударидахаар томилогдоо. Мастернууд Л. П. Пермякова, В. А. Бороздин, нормировщик Т. Ц. Кочнева штабай бүридэлдэ оролсоно.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ЖАСАДА

Ажалайнгаа нөөсэ арга боломжонуудые һайса хаража үзөөд, субботнигой үдэр өөһэдынгөө хүдэлмэриин газарта үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа гарахабди.

Энэ үдэр хүн бүхэн үдэрэй нормо холо үлүүлмэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэхэ юм. Тиимэһээ дээрэ дурсагдаһан штаб бэлэдхэл һайнаар хэхын тула оролдоно. Субботнигто 93 хүн хабаадажа, олоһон мүнгэнэйнгөө 2325 түхэригые арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада энэ үдэр оруулха гэһэн шиидхэбэри абтаа.

А. БЕЛЬГАЕВ,
Түнхэнэй РСУ-гай начальник.

ШТАБ ХҮДЭЛНЭ

Манайшье районой ажалшад съездын хүндэлэлдэ коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн һайн һайхан үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, энэ үдэр хэзээ хэзээнэйхиһээ габшагай шангаар ажаллаха байһанаа мэдүүлнэ. Субботник үнгэргэхэ штаб байгуулагдаад, ажалша коллективүүдэй бэелүүлхэ, дүүргэхэ хүдэлмэри хараалагдаба.

Районоймнай ажалшад бүхыдөө энэ үдэр табан жэлэй жасада 6.130 түхэриг оруулхаар шиидэбэ. Бүхыдөө 1960 хүн хабаадаха байна. Малшаднай булта өөһэдынгөө ажалладаг газарнуудта хүдэлхэ ааб даа.

Тиихэдэ механизаторнууд болон бэшэшье хүдэлмэришэд һургааг отолхо, барилгын модо бэлэдхэхэ байна. Районоймнай түбэй промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд баһал аша үрэтэйгөөр ажаллажа, энэ үдэр табан жэлэй жасада өөрынгөө хубитые оруулха юм.

Мүнөө зарим предприяти болон колхозуудай коллективүүд субботнигой тоосоогоор ажаллажа эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд үнгэрһэн амаралтын үдэр ой гаража, таряалан хорёолхо һургааг отолоо. Эндэхид табан жэлэй жасада 800 түхэриг оруулха юм. Мүн бэшэшье коллективүүд баһал һайнаар хүдэлжэ байна.

Н. СОДНОМОВ,
КПСС-эй райкомой секретарь.

Ахын район.

ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭГДЭХЭ

Онохойн модоной промышленна комбинадай үйлэдбэриин таһалгаряагүйгөөр ябуулагдажа байдаг һэн тула ажалай энэ һайндэрые угтуулан хэдэн дахин субботник һубарюулан үнгэргэгдэжэ байна.

Субботник эмхидхэхэ, үнгэргэхэ предприятиин штабай тодорхойлһоной ёһоор, энэ хүдэлөөндэ бүхыдөө 2000 гаран хүн хабаадаха. Эдэ субботнигуудта хабаадагшад 78 мянган түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилхэ юм. 650 кубометр хабтагай, 380 хэһэг шпала, хайрсаг болохо 38 кубометр жэжэхэн хабтагай, 190 кубометр техническэ зомгооһон, 1800 түхэригэй гэр байдалай-ажахын хэрэгсэлнүүд, мүн бусад зүйлнүүд гаргагдаха зэргэтэй. Тиигэхэтэй хамта 1600 кубометр модон леспромхозуудай доодо складуудһаа зөөгдэхэ.

Субботнигто хабаадагшад 6700 түхэриг салин хүлһэ оложо, тэрэнээ арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада оруулха байна.

Түсэбөөр хараалагдаһан олонхи зүйлнүүдынь дүүргэгдэхэ дүтэлэнхэй.

Ц. ЦЫБАНОВ.

Загарайн район.

НҮЛӨӨ ҮЗҮҮЛХЭ

Ороной түрүү предприятинуудай коллективүүдэй гаргаһан үүсхэлые прибор бүтээлгын нэгэдэлэй И. А. Буланаковай хүтэлбэрилдэг цехэй коллектив дэмжэжэ, ажалай һайндэрэй үдэр эгээл үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилэн гаргахые бэшэ коллективүүдые уряалба.

Коммунис субботник үнгэргэхэ штабай хүдэлмэриие нэгэдэлэй генеральна директор И. С. Медведев хүтэлбэрилнэ. Штабай гэшүүд цех бүхэнэй хэхэ хүдэлмэриин хэмжээе тодорхойлоо. Бригада, участок бүхэнэй коллективүүдэй үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхын тула бүхы нөөсэ, арга боломжонууд элирүүлэгдэнэ. Тиигэжэ эндэхи коллективүүд хамаг нөөсэнүүдээ элсүүлэн хүдэлжэ, 67 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргажа, хүдэлжэ олоһон мүнгэн зөөриеэ арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада дамжуулха.

Партиин съездын хүндэлэлдэ абаһан дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые сүм бэелүүлхэ хэрэгтэ коммунис субботник ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Т. ЧИКОВИНСКАЯ.

ХЭЗЭЭ ХЭЗЭЭНЭЙХИҺЭЭ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

— «Партиин XXVII съездын хүндэлэлдэ коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн оронoй түрүү предприятинуудай үүсхэлые манайшье районой ажалшад халуунаар һайшаан дэмжэбэ. Ажалай энэ һайндэрые аша үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ талаар «Комсомольский» совхозой, Яруунын загаһанай заводой коллективүүд эгээн түрүүн дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа»,— гээд коммунис субботник үнгэргэхэ районно штабые хүтэлбэрилэгшэ, КПСС-эй райкомой секретарь Ш. М. Насыров хэлэнэ.

Жэшээлхэдэ, загаһанай заводой коллективтэ энэ үдэр бүхыдөө 80 хүн хабаадажа, 390 түхэригэй ажал хэхээр хараалаа. Мүнөө загаһа барижа байһан гурбан бригадын гэшүүд энэ үдэр бүхыдөө 36 центнер загаһа барихабди гэжэ үгэеэ үгөө. Энэ заводой коллектив байгша оной январь һарын түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа мэдүүлээ һэн. П. Н. Григорьевой даадаг бригадын гэшүүд социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, түсэбөөр хараалагдаһан 300 центнерэй орондо 422 центнер загаһа тушааба.

Тиихэдэ «Комсомольский» совхозой хүдэлмэришэд коммунис субботнигой тоосоогоор ажаллажа эхилэнхэй. Малшад өөһэдынгөө ажалладаг газарнуудта хүдэлхэ юм. Харин тиихэдэ механизаторнууд, барилгашад бүхыдөө 2,5 мянган һургааг, 150 кубическа метр барилгын модо бэлэдхэхэ байна. Мүнөө энэ хүдэлмэриин ехэнхи хубинь хэгдээ. Ингэжэ олоһон бүхы мүнгөө табан жэлэй жасада оруулжа эхилбэ.

Районой бусадшье предприяти, колхоз, совхозууд болон эмхи зургаануудһаа энэ үдэр хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ажаллаха тухай мэдээнүүд ороно.

М. САНДАНОВ.

Ярууна.

ТҮРҮҮШЫН ХУРЬГАД

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛХЭ ЮМ

Хориин районой Анаагай совхозой гурбадахи отделенидэ түрүүшын хурьгад бии болобо. Эндэхи отаранууд дээр 300-гаад хурьган абтаад байна. Хонишодой мүрысөөндэ ажахын дүршэлтэй малшан Пунсэ Жалсанович Жамбалов түрүүлнэ. Тэрэнэй даажа байһан отарада 560 эхэ хонин зургаадахияа хурьгалжа захалба.

Ахалагша хонишон байгша ондо хурьга абаха түсэбөө үлүүлхээр хараална.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Үнгэрэгшэ январь һарада февралиин эхеэр Тарбагатай районой колхоз болон совхозуудта 7 мянга шахуу хурьган абтаад, бүрин бүтэн түлжүүлэгдэжэ байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишод харюусалгатай энэ хаһые һайн эмхидхэлтэйгээр эхилээ. Бүхы эхэ хонидойнь 40 гаран процент— гурба мянга шахуунь хурьгалангхай. Ахалагша хонишон Николай Макарович Хромых гэгшын отарада зуун эхэ хонин бүриһөө 84 хурган абтаад түлжүүлэгдэнэ. Гушан жэлдэ малшанаар хүдэлһэн Игнат Евтеевич Патрихин, Даниил Зиновьевич Минаев болон Иван Владимирович Ковалев гэгшэд ахалагша хонишонтой суг хүдэлдэг.

— Зуун эхэ хониһоо 95 хурьга абажа түлжүүлхэ социалис уялгаяа дүүргэжэ, КПСС-эй XXVII съездые ажалай бэлэгээр угтахабди,— гэжэ хонишод найдуулна.— Хэлэһэндээ хүрэхэ арга боломжотойбди. Байгша онойхиһоо хүшэр хүндэ эрхэ байдалтай байһан нёдондо 100 эхэ хониһоо 90 хурьга томо болгоо һэмди. Ажалаймнай амжалта имагтал өөһэдһөөмнай дулдыдаха байна.

Дүршэлөөр баян хонишод Иван Сергеевич Сучков, Федор Иванович Васильев болон бусадай эхэ хонидой отарануудта түл абалга барагаар үнгэржэ байна. Эдэнэр зуун эхэ хониһоо 71—74 хурьга абанхай. Түл абалгын хаһа үргэлжэлһөөр.

А. НАГАСЛАЕВ.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

ХАРАХАДА УРМАТАЙ

РЕПОРТАЖ

Хабарай тарилгада хэр зэргэ һайнаар бэлдэнэш, тэрээнһээ ерэхэ намарай ургасын хуби заяан баһал нилээд дулдыдаха байна гэжэ борьёогоорхин гүйсэд мэдэхэ болонхой. Нёдондо Борьёогой совхоз бүхы таряалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 15 үлүүтэй центнер ургаса абажа, хамтадань 117 мянган центнер таряа хуряагаа һэн. Гүрэндэ 44 мянган центнер таряа худалдажа, түсэбөө хоёр дахин үлүүлээ юм.

Айхабтар ехэ талмайе шулуун ханаар хүреэлээд, бүхы трактор, машинануудаа түхэл түхэлөөрнь, хуушан, шэнээрнь хуу илгажа, яб-байса хадагаланхай. Мастерскойн хашаа соо саалуу ужэм, сэбэр, хэрэгһээ гараһан түмэр түдэгэ нэгэшье харагданагүй. Тиимэһээ техникэ хадагалха, ашаглаха талаар республика соо үнгэргэгдэһэн конкурс-харалгада түс совхозой шалгаржа, хоёрдохи һуури эзэлһэниинь гайхалгүй болоно.

Эдэ бүгэдэ ажахын ахамад инженер В. Д. Шираповай, машинануудые хадагалдаг албанай начальник М. Р. Багаевай, бүхы коллективэй оролдосото ажалай шэнэ аша габьяа мүн.

Энэ амжалтань машина, техникые ашаглаха, тэдэниие заһабарилха, хадагалха хэрэгэй ажахыда ямараар табигдаһантай сэхэ холбоотой гэжэ хэлэхээр.

Мүнөө олонхи ажахынууд оньһон техникээ зүбөөр хадагалжа, ашаглажа яһала һуранхай. Трактор, машинануудаа талаар хаяжархёод, хайша хэрэгээр задалжархёод байдаг колхоз, совхоз үгы тсоной ааб даа.

Гэбэшье Борьёогой совхозой түбэй мастерскойн дэргэдэ техникынь ямар нарин нягтаар, гоёор жэрылдэн табигдаһые хараад гайхаа һэм.

Ерэхэ хабарайнгаа тарилгада эндэхид баһал эрхимээр бэлдэжэ байна. Совхозой механизаторнууд газар элдүүрилхэ, үрэһэ тариха бүхы техникээ бүри февралиин эхеэр хуу бэлэн болгоод байгаа. Мүнөө КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэһээ хоёр үдэр урид гэхэ гү, али февралиин 23-да түрүүн абаһан уялгаяа бэелүүлжэ, бүхы тракторнуудаа заһабарилжа дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай.

— Бидэ заһабарилгын хүдэлмэриие узловой аргаар эмхидхэнэбди. Жэшээнь, двигательнуудые заһабарилдаг узелда дүршэл шадабари ехэтэй слесарь Юрий Сиворцов, түлишын аппаратура болон поршневой бүлэгые бэлдэдэг узелда манай эгээл аха заха механизатор Дамба Раднаевич Гуруев хүдэлдэг юм. Юрэдөөл эгээл шадамар бэрхэ, дүршэл ехэтэй хүнүүдээл эндэ табинхай гээшэбди. Техникээ найдамтайгаар бэлдээ һаамнай, бүхы хүдэлмэри саг соогоо урагшатайгаар ябуулагдаха бшуу,— гэжэ МТМ-е даагша Ж. Б. Ширеторов хэлээ һэн.

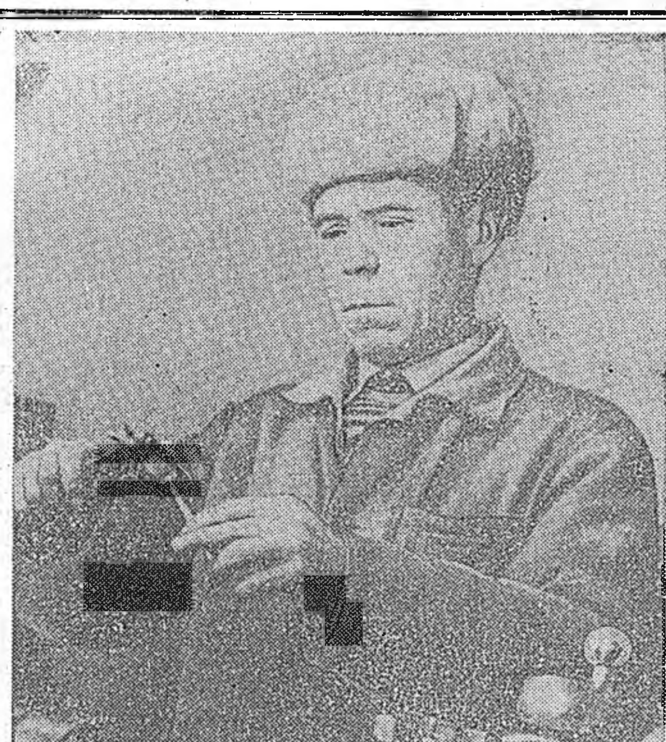
Заһабарилгын эхилһэн түрүүшын үдэрһөө механизаторнууд Б. Д. Банзаракцаев; Д. И. Халецкий, М. С. Григорьев гэгшэд һайнаар хүдэлнэ.

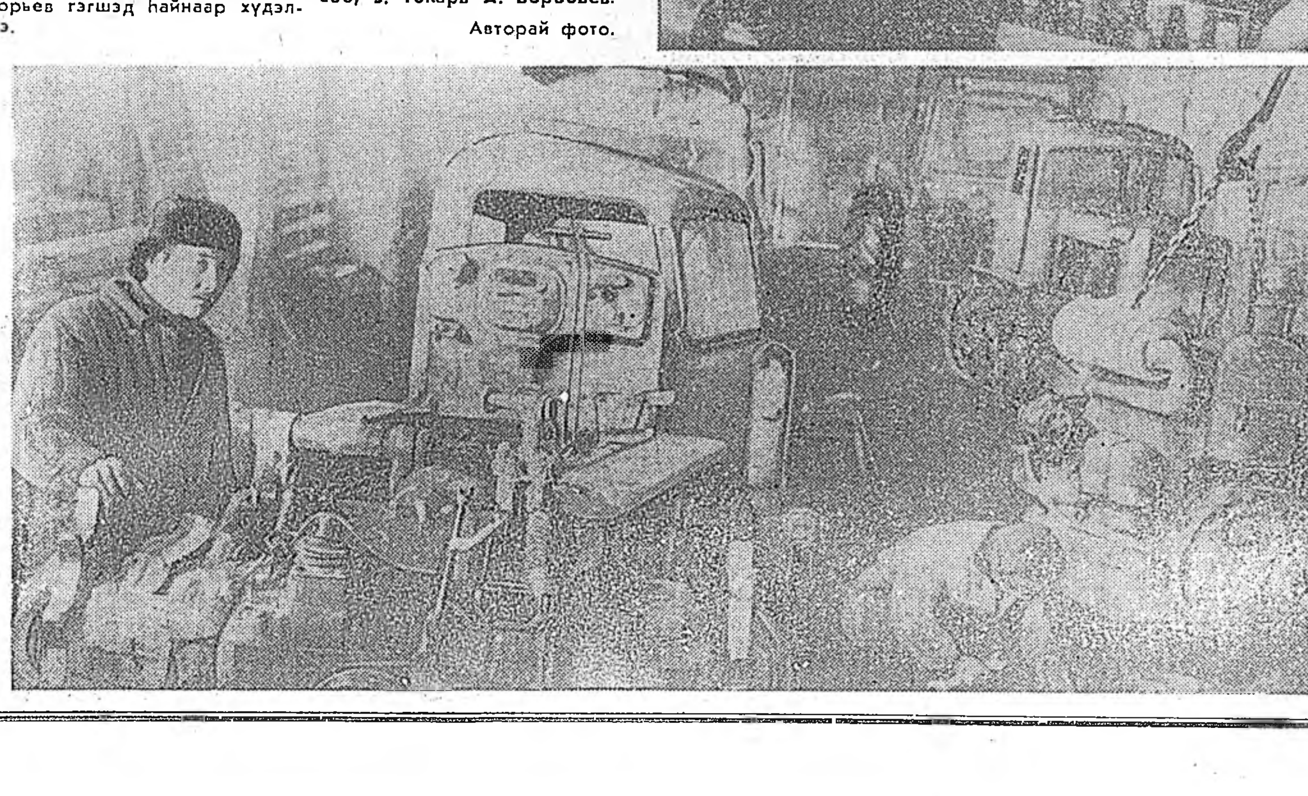
Гадна эндэ хүнүүдэй һаадгүй һайнаар хүдэлхэ таатай эрхэ байдалшье бии болгогдонхой. Тракторай узел бүхэн һайн түхеэрэлгэтэй һаруул зохид цехүүд соо заһабарилагдана. Отделенинүүдһээ ерэһэн хүнүүдэй байрлаха хамтын байра бии. МТМ-гэйнгээ дэргэдэ столовотой.

Оньһон машинануудаа сагсоонь, эрхим шанартайгаар бэлдэжэ, совхозой механизаторнууд ерэхэ хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха, үндэр ургасын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэхэнь гээшэ.

М. НАМЖИЛОВ.

Зэдын район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Техникэ заһабарилга дээрэ мүнөө хүдэлжэ байһан дүй дүршэлтэй механизатор Д. Гуруев (зүүн гарһаа), слесарь Ю. Скворцов; 2. Заһабарилгын цех соо; 3. Токарь А. Воробьев.

Авторай фото.

КПСС-эй XXVII съездые уттуулан

лаа. Олон жэлэй туршада БАМ-ай барилгада эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байhан дээрэhээ Н. А. Еременко Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ солодо хүртөө бэлэй. Энэ суута проходчигой бригадын коллективэй хаба шадалаа сүм ажал хэрэгтэ зорюулжа, эрхим hайнаар хүдэлжэ байhанай ашаар лэ Кодарай

элеүүлхэбди, — гэжэ тоннельнэй 16-дахи отрядай хүдэлмэришэд хөөрэнэ. Энэ түрүү коллективэй арга болоомжонуудаа байса хаража үзөөд, шэмэ ехэ, хархаусэдатаншье, хүдэлтэйшье зорилго урдаа табиба ха юм. Тус отрядай коллектив үгэдөө хүрэдэг зангаалтай hэн модэльэг.

hэhэн байха юм. Ажал хэрэгтээ эзэн ёhоор хандаhан дээрэhээ 60-1 тонно түмэр, 2526 тонно цемент, 2391 кубометр модо, модоной хэрэглүүлэлтэ арбылаhан, алмаhан байна.

Тус управлениин коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 60 процент ажалаа бригада подрядай гуримаар хэхэ, уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 160 дурадхал үйлдэбэридэ нэбтэрүүлжэ, 960 мянган түхэригэй экономическа ашаг олохо, ажалай бүтээсэ 2 процентээр дээшэлүүлхэ, барилгын өөрын үнэ сэнгые 3 процентээр доошолуулха гэhэн уялга абаhан бэлэй. Байгша оной даабаринhаа гадуур 5 миллион түхэригэй барилга хэгдэхэ юм. Эдэнэр Кодарай, Байгалай эрьсын тоннельнүүдые сагтаа ашаглалгада тушааха гэжэ шармайна. Ингэжэ коллективэй урда хүнгэн бэшэ зорилгонууд табигдаба. Тус управлениин хүдэлмэришэдтэй, хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдэ олон юумэ эли тодо болобо.

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ ЖЭШЭЭ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари болзорhоонь урид дүүргэжэ, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй социалис мүрысөөндэ «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин тоннельнэй 11-дэхи отрядай В. Л. Прокушевой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив гаргаа бэлэй. БАМ-ай гайхамшагта тоннельнүүдые барилсажа, хамтын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байгаа баатар хүдэлмэришэд энэ hайн hанаан үүсхэлые олоороо дэмжэжэ, үдэрhөө үдэр бүри үндэр бүтээсэ түйлахын тула тэмсэнэ. Тоннельнэй 18-дахи, 16-дахи, 12-дохи болон бусад отрядуудай коллективүүд илангаяа ехэ эдэбхи үүсхэл гаргажа, тоннельнүүдэй барилга даабариhаа ажалтатайгаар дүүргэнэ.

Тоннельнэй 12-дохи отрядай коллектив «БАМтоннельстрой» управлениин түрүү коллективүүдэй нэгэн юм. Байгалай тоннелиин барилга гүрэнэй хараалhан даабариhаа жэлээр урид дүүргэжэ, эрхим социалис ажалтайгаар ашаглалгада тушааха хэрэгтэ тус отрядай коллектив ехэ хубитаа оруулжа байна. Энэ коллектив hайн бэлэдхэлтэй, ажалда бэрхэ хүдэлмэришэдые, мэргэжэлтэдые олоор хүмүүжүүлэн гаргаhан юм. Социалис Ажалай Герой В. Р. Толстоуховой хүтэлбэрилдэг экипаж ерэн сагай соо сууржажа, дэн удаа бүхэсоюзна рекорд түйлаа hэн. Отрядай гэшүүн, дүршэлтэй проходчик Н. А. Еременко Байгалай тоннелиин барилга дээрэ олоhон дүй дүршэлоо Кодарай тоннелиин барилгада шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, hайн үрэ дүн түй-

тоннель барихада хүдэлмэри сагаа болзортоо дүүргэгдэжэ, үнгэрhэн жэлэй ноябриин 7-hоо энэ тоннель сообгуур ашаглалгада поездууд ябаба.

— Байгалай, Кодарай тоннельнүүдэй сүмэ малтаhандаа БАМ-ай тоннельнүүдэй барилгада Хойто-Муяын 15 километр уттай тоннелиин барилга дүүргэгдэхэ, — гэжэ Н. А. Еременко эрид шиидхэнгэй хүдэлмэришэд дурадхаба. Дүршэлтэй болон хүдэлмэришэд Хойто-Муяын тоннелиин барилга харагалдаhан болзортоо дүүргэхэ хэрэгтэ хаба шадалаа элсүүлжэ байнхай. Эдэнэр КПСС-эй XXVII съездэй табиhан гүрэнэй даабари ажалай 27 неделиин туршада гүйсэдхэжэ, hайн урда доро мүрысэжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйлаhан.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариhаа гадуур 8 миллион түхэригэй барилга хэhэн тоннельнэй 16-дахи отрядай Байгалай хойто эрьеэр дурбэн тоннель эрхэтэй хүсэл хэрэгтэ гүйсэдхэжэ, доротельнэй ажал хэжэ байна. Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Байгалай хойто эрьсын тоннельнүүдэй барилга дүүргэжэ, сар үргэлжэн ашаглалгада тушааха хэрэгтэ хаба шадалаа зорюулжа байгаа гэhэн дэмжэлгэ, хэрэглэжэ уялга тэмсэнэ, хүдэлжэ байнхай.

— Манай коллектив бүхы ажалайнгаа 76 процентые бригадын подрядай гуримаар хэдэг болоо. Үнгэрhэн жэлдэ хүн бүхэндэ 18 мянган түхэригэй барилга хэжэ ааd, энэ жэлдэ 18 мянга 298 түхэригэй ажал хээ. Ажалай бүтээсэ 12 процентоор дээшэлүүлэгдэжэ, барилгын шанар эридээр hайжаруулагдаа. Байгша оной hүүл сагаар Байгалай хойто эрьсын тоннельнүүдые ашаглалгада тушааха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа

Тоннельнэй 18-дахи отрядай коллектив Хойто-Муяын тоннель барихада байнхай. Үнгэрhэн жэлэй илангаяа ажалшаханаар хүдэлжэ гараа. Эдэнэр Байгалай тоннелиин олон хэшээлнүүдые зоригтойгоор дабажа, ёhотой баатаршалга харуулба. Бэрхэ проходчик Н. А. Дровалинай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив hарадаа 120 — 130 метр тоннель малтажа, дабаралга холо гүйлгэжэ бэлдэжэ байна. В. Т. Клочанай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив hарадаа дунда зэргээр 140—150 метр тоннель хэжэ бэтоноор бүхэлжэ, Бурадай участок доро hайн үрэ дүн түйладаг болоо. Энэ бригадын гэшүүд үнгэрhэн жэлэй октябрь hарада 161 метр тоннелиин бэтонтэй рекорд түйлаа. Хойто-Муяын тоннелиин барилгада табихаманай. Урда табиhан түсэбүүдэ болон шэнэ дэлгэрэн... бүхы хүсэ шадалаа зангидажа, хүдэлмэришэдэй ажалай соносхолые эрхимээр хэлэхэ, хэмжээтэй түйлахаар шиидхэhэн.

Тоннельнэй 11-дэхи, 19-дэхи, 21-дэхи отрядуудай хүдэлмэришэд мүн лэ эдэбхи үүсхэл гарган, урагшатай барилгын хэмжээ ажаллажа, Хойто-Муяын тоннелиин барилгада хабаадана. Ингэжэ «БАМтоннельстрой» управлениин олон мянган хүдэлмэришэд шэнэ онол арга үйлдэбэридөө нэбтэрүүлжэ, эгээл hайн үрэ дүн түйлаха гэhэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр социалис мүрысөөндэ хабаададалсана. Олоной оролдолгоор 1985 оной даабариhаа гадуур управлениин хүдэлмэришэд 6 миллион 40 мянган түхэригэй барилга

хэhэн байха юм. Ажал хэрэгтэй наан таараhан эрдэм ...

— Бидэ КПСС-эй XXVII съездые ажалай амжалтануудаар угтаха гэhэн социалис мүрысөөн дэлгэрүүлжэ, ямаршье зоргый урэ дүнгүүдые түйлажа байнабди. Байгалай, эрьсын, Кодарай тоннельнүүдэй барилга дүүргэбэбди. Бүхы хүсэеэ Хойто-Муяын тоннелиин барилгада табихаманай. Урда табиhан түсэбүүдэ дүүргэжэ бүхы хүсэ шадалаа зангидажа, хүдэлмэришэдэй амжалтануудаа дэлгэрүүлхэ гээд, hайн үрэ дүнгүүдые туйлаха байнабди. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрhөө эршэтэй хүдэлжэ, шангаханаар хүдэлхэ болонобди, — гэжэ тус управлениин парткомой секретарь А. Н. Зинченко хэлэбэ.

Тус управлениин коллективэй соо ажал хэрэгээ hайн мэдэдэг дүршэлтэй шадабаритай хүдэлмэришэд олон. Тэдэнэр шэнэ табан жэлэй даабари болзорhоонь урид дүүргэжэ, хүдэлмэриинэ бага бэшэ хубитаа оруулжа байха. Энэ коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари 4 жэл 4 hарын туршада дүүргээ бэлэй. Шэнэ табан жэлэй даабари мүн лэ болзорhоонь урид дүүргэжэ, БАМ-ай бүхы тоннельнүүдые саг болзортонь ашаглалгада тушаахын тула тэмсэжэ эхилбэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Байгалай эрьеын түмэр замаар поезднууд хойшо урагшаа таhалгаряагүй гүйлгэлдэнэ. Эдэ поезднуудта хэзээдэшье «ногоон харгы» гаргажа үгэхэ хэрэгтэ Мысовскын энергоучастогай хүдэлмэришэд горитой хубитаа оруулдаг юм. Баталамжань гэхэдэ, Зүүн Сибириин түмэр замай энергоучастогуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ үнгэрhэн жэлдэ эдэнэр 4 дахин түрүү hуури эзэлээ hэн.

Ямаршье янгинама хүйтэн, hалхи шуурган хүдэлмэридэнь hаад болодоггүй, заhабарилга саг соогоо хэгдэжэл байдаг юм. Энергетическэ оньhон түхеэрэлгэнүүдээ hайнаар, гүйсэд ашаглахын тула саг үргэлжын оролдолго гаргадаг. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада участогай трансформаторна хүсэн нилээд ургаа.

Эрхүүгэй түмэр замай инженернүүдые бэлдэдэг институдай студентнэрэй бүлэг мүнөө эндэ хүдэлжэ байнхай. Эдэнэр Мишиха станциин хүдэлмэриие hайжаруулхын тула нэбтэрүүлэгдэhэн уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудай экономическа ашаг үрэ тоолон тодорхойлжо байнхай. Электрын элшэ хүсэ гаргашалгые hайнаар хинажа, бүридхэл хэжэ байхын тула участогайхид онсо оролдолго гаргана.

КПСС-эй XXVII съездые угтуулан дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ электромонтернууд Л. Золин, В. Матюшко, И, Ильков, К. Чужин, электромеханигууд Н. Колбасенко, С. Басс, энергостанциин дежурна Е. Суходольская гэгшэд эрхимээр хүдэлжэ байнхай.

Б. ПАВЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Мастер Ф. Кузнецов, 2. Электромонтернуудай бригадын гэшүүд: (баруун гарhаа) В. Бобылев, Н. Прокопьев, Н. Федяшев, К. Чужин, В. Таров гэгшэд. Авторай фото.

СЭЛЭНГЫН РАЙОНДО

ШАХТЕРНУУД АМАРНА, ЭМШЭЛҮҮЛНЭ

...Галуута-Нуурай шахтернуудай амарха, эмшэлүүлхэ профилакториин нээгдэhээр 20 жэл болобо. Энэ хугасаа соо шахтернууд, нээмэл аргаар нүүрhэ малтан абадаг Холбоолжоной уурхайн хүдэлмэришэдэй олонхинь эндэ амарhан, эмшэлүүлhэн байна. Профилакториин олон дабхар шэнэ байшан соо эмшэлэлгын таhалганууд мүнөө үе сагай шэнэ приборнуудаар, бусад түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай. Тэрэшэлэн хүнүүдэй амарха таhалгадань телевизор табигданхай.

Эндэ hара бүри зуугаад шахуу горнягууд, ажалай болон дайнай ветеранууд, хүдөө ажахыншье хүдэлмэрилэгшэд амардаг, эмшэлүүлдэг байна. Тэдэнэр хүнгэгдэмэл путевко абажа, амархаяа ерэнэ бшуу. Жэшээнь, 90 түхэригэй путевкын түлөө шахтернууд, 17 түхэриг түлэдэг, тиихэдэ 50 путевкын арбанинь түлөөhэгүйгөөр үгтэдэг байна.

АЖАҺУУДАЛ ҺАЙЖАРНА

Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилгашадай ажаhуудалай эрхэ байдал hайжаруулгада ехэхэн анхарал хандуулагдана. Үнгэрэгшэ жэлдэ барилгашадта 80 байратай дүрбэн гэр үгтэhэн юм. Мүнөө 120 квартиратай байрын гэр ашаглалгада тушаагдахаар түхеэрэгдэжэ байна. Энэ гэрые залуу коммунист Е. И. Кравцовагай хүтэлбэрилдэг бригадын штукатур-шэрдэгшэд түгэсхэжэ байна. Һаяхан гол түлэб ГРЭС-эй барилгашадай ажаhуудаг зургаадахи микрорайондо хоёр магазин баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа.

Байрын гэрнүүдэй, социально-соёлой объектнүүдэй барилга түргэдхэхын тула Ангарск хотын гэр барилгын комбинадhаа олон байратай гэрэй детальнууд асарагдана.

ҺОНИРХОЛТОЙ ЛЕКЦИ

«Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй Сэлэнгын ПМК-гай клубта hаяхана хүн зон олоороо сугларба. Ушар юуб гэхэдэ, эндэ Москваhаа ерэhэн лектор, «Знание» бүлгэмэй гэшүүн Иван Дмитриевич Рукосуев уласхоорондын асуудал, совет-американ харилсаан дээрэ тодорхойгоор тогтоhон, тэрэниие hайжаруулха талаар манай парти, правительствын ябуулжа байдаг амгалан ёhоной политика тухай хөөрөө бшуу. Сугларагшад ороной ниислэл хотоhоо ерэhэн лекторто олон тоото асуудалнуудые табиhан, ханамжатай харюунуудые абаhан байна.

Р. БАЛДАНОВ.

Партиин XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтаха гэжэ шиидэhэн «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин Бүлюутын уурхайн горнягууд байгша оной түрүүшын hарын даабариие холо үлүүлэн дүүргээ.

Избёосхо бутарган илгадаг фабрикын коллектив январиин туршада 70 мянган тонно из-

ЗОРИЛГОНЬ ЭЛИ ТОДО

бёосхо бутаргаха түсэбөө 17 тонноор үлүүлэн дүүргэжэ, управлениин коллективүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа. Эндэ Степан Ильич Кокориной хүтэлбэрилдэг 8-дахи экскаваторай экипаж бүтээсэ ехэтэй ажалаараа олоной дундаhаа онсо шалгарна. Тус экипаж 64 мянган тонно избёосхо олзоборилхо байhан hаа, бодото дээрээ 68 мянган тоннодо хүргөө. Дүршэл шадабаритай машинист Борис Петрович Ярош гэгшын ударидадаг экипаж габшагайгаар хүдэлжэ, 67 мянган тонно избёосхо олзоборилhон байха юм.

Мүнөө уурхайн горнягууд байгша оной хоёр hарын даабариие съездын нээгдэхэ үдэр болотор сүм бэелүүлхэ гэhэн эли тодо зорилготой ажаллажа байнхай.

С. ГУРОВ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ

...Хүрбын голhоо хүйтөөр амилhан hалхинай үлеэхэдэнь, мүнөө үедэл бороо орохогүй гээшэ ха гэhэн бодолдо абтаhан Хандажап, үглөөнэй наранай гаража байхада, арбаад гаран жэлдэ унаhан ногоохон «Москвич» автомобильдаа hуугаад, Бэлшэрэй харгы уруу гүйлгэнэ. Хойнонь бурьяhан тооhые гэрэлдэ хараад, мүнөө hүни шииг ехэ унаагүй байна, эртэхэн комбайнуудаа гаргаха болонобди гээд, гансаараашье ябаhанаа мартан дуугаржархёод, өөрөө өөртөө хэлэhэнээ ойлгожо, энеэбхилэн харгы уруугаа харана. Томо хоолостой шэниисэ намарай hалхида эбхэрэн, далайн долгиие hануулна. Мүнөө жэлэй тараан hайн. 1983 ондо эндэ гектар бүриhөө 202,6 центнер ургаса абтаа hэн. Мүнөө жэл дутахагүйл бээ. Бэлшэрэй поли, Евсеевэй поли, Баазын поли, Шэнэ газар гэхэ мэтэ нэрэтэй таряалангай газарнууд Хүрбын совхоздо олон.

— Поли бүхэн тус тустаа, өөрын онсо илгаатай юм, — гээд Хандажап Надмитович Бадмацыренов хөөрэдэг.

Буряадай АССР-эй габьяата механизатор Х. Н. Бадмацыренов гуша гаран жэлдэ таряа ургуулжа ябана, 1962 онhоо хойшо Хандажапай ажалынь Хүрбын баян талатай холбоотой юм. Тэрэ хаанашье хүдэлхэдөө ажалаа шанартайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр бэелүүлдэг. Залуу механизатор 1964 ондо партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаа бэлэй. Коммунист Бадмацыреновтэ трактор-но-таряан ажалай бригадын коллективые хүтэлбэрилхыень дурадхагдаа hэн. Тэрэ гэhэнhээ хойшо арбан табадахи жэ-

СУУТА ТАРЯАШАН

лээ Хандажап Надмитович бригадаяа толгойлно. Энэ хори гаран жэлдэ таряанай полинууд ямар ехээр ургэдэгдөө гээшэб. Һаяшаг Хүрбын совхоздо ерэhэн хүн, таряагаа хаанаа ургуулдаг юм гээд гайхалдадаг юм. Таряанай полинууд олохон дабаанай. хадануудай саагуур, ой, бургааhатай газарнуудые, намаг болдогуудые, уhатай газарые хатаажа гектар бүхэнэй түлөө ехэ оролдолго гаргагдажа элдүүрилэгдэhэн байха юм. Хандажап Надмитович хүн зонтой амжалтатайгаар хүдэлдэг. Тэдэнэй нэгэниинь ахамад агроном Николай Родионович Евсеев. Эдэ хоёр нэгэн hаналтай, шэнэ hонин юумэндэ хам оролсожо, зүрхэтэйгээр хүдэлдэг дээрэhээ таряанай полиин ээзэд гэжэ нютаг соогоо суурханхай бшуу. Элдэб ургамалнуудые тарижа, полиин хүрьhэнэй ашаг үрые шэнжэлэн, өөрын үрэhэн бии болгогдоо юм. Жэл бүхэндэ яhалашье hайн ургаса абтана. Хандажап Надмитовичай бригадада 1500 гектар газар даалгагданхай.

1982 онhоо нүхэр Бадмацыреновэй бригада хамтын подрядай гуримаар ажаллажа эхилээ hэн. Энэ аргаар хүдэлхэдэнь, ажалай журам пайжараа, мүн бүтээсэшье дээшэлээ бшуу. Түрүүшээр шэнэ гурим зарим нэгэндэ ехэ hайшаагдаагүй. Тиигэбэшье hүүлэй hүүлдэ зоригтой, ажалдаа коммунис ёhоор хандадаг хүнүүдэй үнэн сэхэ ажал hайшаагдаа бэлэй. Тус коллектив комсомол-залуушуулай бригада болгогдожо баталагдаа hэн.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хабаадажа, илагшадай тоодо оролсоо. Хабартаа поли дээрэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүд газар таряалангай зональна системын эрилтын ёhоор гаргагдажа, хүрбынхид баян ургаса ургуулдаг болонхой. 1981 ондо Н. Р. Евсеев Кяхтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозhоо 1200 килограмм «Бурятская-79» гэжэ, шэниисын үрэhэ асаржа, Х. Н. Бадмацыреновэй бригадынхидта тарихыень даалгаа бэлэй. Газарайнгаа эгээл hайниие шэлэжэ, паар дээрэ тэдэнэр шэнэ сортын шэниисэ таряа hэн. Бүхэли зундаа оролдоhоной ашаар энэ поли дээрэ гектар бүхэнhөө 26 центнер орооhон абтажа, Хүрбын совхоздо үндэр ургаса абтаа юм. 1983 ондо энэ бригада таряа абаха хоёр жэлэй түсэб дүүргээ hэн.

Нёдондо мүн баhа hайн ургаса абтажа, тэдэнэр гансашье район дотороо бэшэ, мүн республика соогоо суурхаа бэлэй. Социалис мүрысөөндэ илажа гараhанайнгаа түлөө, ВЛКСМ-эй Буряадай областной комитедэй дамжуулалгын кубогта хүртөө hэн. Мүн баhа Бүхэсоюзна мүрысөөндэ илаhанда тоологдожо, бригадын гэшүүд ВЛКСМ-эй ЦК-гай шангаар урмашуулагдаа бэлэй. Уданшьегүй ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг мянган түхэриг шантайгаар бригадын коллективтэ барюулагдаhан байна. Хандажап Надмитович Бадмацыренов ВДНХ-гай шанда хүртэжэ, «Москвич-412» түхэлэй автомашинаар шагнагдаа юм.

Тус бригадынхид мүнөө жэлдэ, түсэбэй ёhоор, 1500 гектарhаа 27000 центнер орооhо таряа байха ёhотой. Хүдэлмэриин хорин үдэрэй туршада таряа хуряалгаяа комплексно гуримаар хүдэлжэ дүүргэхэ ёhотой. Мүнөө Тээгдын отделениинхид гектар бүхэнhөө дунда зэргээр 18—22 центнер орооhо суглуулна.

Ажалдаа дүршэhэн, нютаг соогоо хүндэтэй баян ургасын эзэн Хандажап Надмитовичтаи тэрэ үдэр орой болотор ябаашье hаа, эсэхэгүйень гайхаа hэм. Иигэжэл ажалаа hайнаар эмхидхэжэ, коммунист Хандажап Бадмацыренов Хүрбынгээ талада жэлhээ жэлдэ баян ургаса абана.

Э. БУДАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Хориин район.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ҺЭРГЭЭХЭ ГЭБЭЛ...

«Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын, мүн үйлэдбэриие hэльбэн шэнэлэлгын асуудалнуудта мүнөө онсо ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. Бидэ арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргадаг ЛВРЗ-гэй цехтэ арба гаран жэлэй туршада ажалланабди. Энэ хугасаа соо ажалаймнай эрхэ байдал огто hайжараагүй. Цехэй байшан хуушан, уйтан, хэмжээгээрээ мүнөөнэй үйлэдбэриин эрилтэдэ харюусахаяа болинхой».

(Цехэй торшор бүтээдэг участогай хүдэлмэрилэгшэд В. А. Старых, М. Ф. Бракоренко гэгшэдэй, шэрдэгшэ Б. И. Колмаковагай, электровафельницануудые үйлэдбэрилдэг участогай В. М. Селивановагай, З. А. Анаковагай хөөрөөнhөө.)

...Заводой проходнойгоор гараад, зүүлжээ годирон зорёоhоо, бүгдэгэрхэн гүбээ доро анханайнгаа түхэлые алдаhан, үзэмжэгүйхэн хоёр дабхар байшан харагдана. Энэл даа дурсагдагша цехнай. Богоhыень алхан сасуу тэрожо унамаар байдалтайень мэдэхэт. Ургамал сэсэгэй шэрдэгдэhэн табюур, гэрэй шала угаахада хэрэглэгдэдэг модон эшэтэй түхеэрэлгэнүүд эндэ тэндэ табяатай, түшүүлээтэй. «Бэлэн болоhон продукцимнай. Тусхай склад үгы ха юмбибди. Иигээд бүхы талмайгаа эзэлжэрхинэбди. Тиихэдээ хоорондуурнь бишыхан «зүргэхэн» лэ орхигдодог. Заримдаа арайл гулдирхаhаа нааша болохош. Энээнээ ашажа абаашатарынь хүдэлхэ зайгүй байдагбди. Шэрэдэ бү орошоты. Болгоомжотой. Үгыл hаа, эрьелдэхэ хоорондоо будалдашанабди» гэжэ шэрдэгшэ Б. И. Колмакова hэргылнэ.

Нээрээшье, гулдирхын наагуур гэхээр, станогуудай, түхеэрэлгэнүүдэй, продукциин хоорондуур гаража, цехэй начальнигай орлогшо С. А. Тебеньковой кабинедтэ хүрэбэбди.

— 1978 онhоо хойшо hэльбэн шэнэлэлгэ тухай хөөрэлдөөн эхилэнхэй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхиндэ энэ байшан үргэдхэгдэхөөр хараалагдаа hэн. Теэд электромашинна корпус, транспортна зүйлнүүдэй депо эрондонь шэнэлэгдээд, цехнай түригдэ түригдэhөөр үлэшөөл даа. Нёдондо намар эхилхэ hанаатай котлован малтахадань, газарай хүрьhэн дорохи уhан гарашоо. Залгалсагай hуурин табиха гэhэн байгаа. Цехые үргэдхэхэ проект үнинэй табигданхай, сметнэ документацишье бии, — гэжэ С. А. Тебеньков хөөрэнэ.

Цехэй хүдэлмэриин 70 процентнь гар ажалаар хэгдэдэг юм. Шэнэдхэн зэбсэгжүүлгын арга боломжонууд ахир. 1982 ондо 50 мянган түхэригэй оньhон техникэ асарагдаад, газаа хитайдашье, саhатай шуурганайдашье ябталагдаатай зандаа, мүнөө болотор хэрэглэмжэеэ хүлеэжэ «хэбтэнэ». Тэрэ тоодо 63 тоннын пресс, түмэр эсхэхэ «хайшанууд», пластмасса детальнуудые шудхадаг автомат гэхэ мэтэ техникэ залдалагдаагүй зандаа, моральна талаараа хуушаржа, муудажашье байнхай.

— Тодхоохо, табихын аргагүй хадань захил юундэ хэгдэhэн юм? — гэжэ асуухадамнай, Сергей Алексеевич тордиhогүй харюусаба:

— Тиихэдэ байрыемнай үргэдхэлгэ хараалагдаhан байгаа ха юм.

Иигэжэ хоорондоо зохисогүй, ябуулга дундаа шиидхээгүй асуудалнууд абтахада, гүрэндэ гарза, үйлэдбэридэ hаад болохоhоо ондоо юумэн үгы.

— Хүрьhэн дорохи уhан гаража, hаалта болобо гээд бүхы хэрэгүүд зогсоогдохо сhогүй ааб даа, — гээд hанамжалхадамнай, нүхэр Тебеньков найдалаа мэдүүлнэ:

— Арга хүргыень олохобди гээ hэн. Эндэ заводой барилгын талаар начальнигай орлогшо В. Г. Ларионов харюусалгата юм. Гэбэшье тусхай тушаалтад бии гээд лэ hанаагаа амараад байнгүй, ходол hануулхые оролдонобди.

Һануулга заатагүй хэрэгтэй. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүри ехээр, hайн шанартайгаар үйлэдбэрилэн гаргалжэлдэ гүрэн түрын зүгhөө хэдэн тогтоолнууд баталан абтаа hэн. Тиихэдэ энэ талаар тусхай зорилготой Комплексно программа зохёон табигданхай. Ороной саашанхи хүгжэлтын Гол шэглэлнүүдэй проект дотор «Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ба хангалгын hалбаринуудые хүгжөөлгэ» гэhэн бүхэли ехэ хэhэг совет хүнүүдэй hуудал байдалые hайжаруулгада зорюулагданхай бшуу. Эдэ бүгэдэhөө уламжалан тобшолходо, республикын эгээл томо заводуудай нэгэн бусад предприятинуудта жэшээ болохоор арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргаха ёhотой байгаа бшуу. Хэрбээ 1980 ондо эндэхи цех 1 миллион 682 мянган түхэригэй продукци гаргадаг hаа, үнгэрhэн жэлдэ 2 миллионойхиие эльгээгээ юм. Үйлэдбэриин ургалта бага зэргэ хангагдабашье, талмайгүй, зэбсэгжүүлгэгүй дээрэhээ саашаа энэ аргань хизаарлагдашана ха юм.

26 ондоо зүйл цехтэ бүтээгдэнэ. Гэрэй эзэн эхэнэр бүхэн эндэхи электровафельницануудые худалдан абаха хүсэлтэй байдаг. Хямдашье, ашаглахада найдамтайшье, аятайшье юм. Теэд магазинуудта тон үсөөноор ороно бшуу. Юуб гэхэдэ, жэлдээ оройдоол 35 мянган иимэ электровафельница анхан гаргагдадаг байгаа. 1986 ондо түсэб хубилгагдажа, 65 мянгые үйлэдбэрилхэ гэжэ участогайхид уялгалагдаа. Иимэ түсэб бэелүүлхэ арга бии гээшэ гү гэжэ hонирхоод, участогтань ошобобди.

Таhалгын нэгэ хажуу тээ, хүдэлмэриин 10 столой саана 15 хүн арай багтажа hуунхай. Бэлэн болгогдоhон продукци хайрсагуудта ябталагданхай, эгээл орохо-гараха харгы дээрэ табигданхай. Складай тусхай байра үгы.

— Түүхэй эдээр хангалгамнай муу. Һарын эхеэр багаханаар, эршэгүйхэнөөр хүдэлөөд, hүүл багаарнь зогсолтогүй, амаралтын үдэрнүүдые хэрэглэн хүдэлнэбди. Зэр зэмсэгүүд дуталдана. Хайша, отвертко гэхэ мэтые магазинhаа өөhэдөө худалдажа абаха саг гарана. Хүдэлмэриин стол дээгүүр гэрэл hүлэмхи hула, агаар hэрюусүүлхэ түхеэрэлгэ үни хадаа хүдэлхээ болинхой, — гэжэ звеноной хүтэлбэрилэгшэ З. А. Алаковагай хэлэхэдэ, В. М. Селиванова үргэлжэл үүлнэ: «Пресс дарадаг станок моральна талаараа хуушаранхай. Заhабарилгын алба хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Түсэбэй дээшэлүүлэгдэхэдэ, түхеэрэлгэнүүд илангаяа ехээр ашаглагдана бшуу. Үшөө нэгэ иимэ ажаглалта хэлтэй: хоёрдохи халаанай удаа бүхы заводые албанай оройдоол хоёр автобус хангадаг юм. Һүниин 2 сагта гэрhээ нилээд холохон бууугаад ябагалхаш. Эхэнэр хүндэ иимэ «аяншалга» огто аятай бэшэл».

— Шэрэм, зэд, бусад шудхалгын цехүүдтэ продукциимнай гол корпусууд бүтээгдэдэг гээшэ. Эндэмнэй гол түлэб хабсаралга, бүридхэлгэ, болбосон түхэлдэнь хүргэлгэ хэгдэнэ. Теэд юрын агрегатна аппарадуудай, станогуудай дуталдахадань урмаа хухармаар. Түсэбөө дүүргэхын тула гурбадахи халааниие эмхидхэхэ гэжэ хүтэлбэрилэгшэднай шиидэнхэй. Теэд гэр бүлэтэй, үхибүүдтэй эхэнэрнүүдтэ 3-дахи халаан амар аал? Хэзээ хүдэлмэриимнай байра ехэ болгогдохо юм гээд хүлеэлгэмнай дууhашагүй шэнги, — гэжэ З. А. Алакова хэлэнэ.

Торшор бүтээдэг участогта цехэй хүтэлбэрилэгшэд ажалай эрхэ байдал hайжаруулхаар хэмжээнүүдые абанагүй гэhэн гомдолнууд дутуугүй олон байба. Бороогой ороходо, уhээнь дуhаалжа, ягаан-шарахан бүдөөр бүтээгдэhэн торшорнууд муудажа, голодоhондо ороно. Профгрупорг А. В. Богомольская хүдэлмэришэдэй амардаг, хубсаhаа hэлгэдэг таhалга харуулба. Санитарна гурим эндэ баримталагдадаггүй байба. Уhанай кранай эмдэрhэн дээрэhээ уhан таhалгаряагүй гоожоно. Тойроод шииг нойтон. Тусхай форточконууд үгы. Уhэд, ханануудынь үнинэй сагаадагдаагүй, шэрдэгдээгүй. Углуунуудынь хараа хайргалан...

— Асари ехэ hэльбэн шэнэлэлгые хүлеэгээд лэ hуунгүй түрүүшын үеэр ямар хэмэршье hаань, заhабарилга хэхэ байгаал даа. Уhээ дуhаалжа эхилhээр үнинэй ха юм. Харин станогной үнэтэй, зарим детальнуудынь жэбэржэ муудаа, — гэжэ Е. Е. Липина нэмэбэ.

Цехэй бусад продукциие — ажаhуудалда хэрэгтэй зүйлнүүдые харанабди. Бэеэ спортоор hорихын тула худалдан абамаар «элүүр энхын диск», үхибүүдые ажалда дүршүүлхэдэ тааруу хэрэгсэлнүүд, гуталай табюур, эдеэ хоолой зүйл хэхэ сүүмхэ, пельмень бэлдэхэдэ хэрэглэхэ түхеэрэлгэ гэхэ мэтэ худалдаа наймаанда эльгээгдэдэг. Айл бүхэндэ хэрэгтэй хадань эндэхи эхэнэр хүдэлмэришэд hайн шанартайгаар, үзэмжэтэй түхэлтэй эд бараа гаргаха гэжэ оролдоно. Теэд энэ хүсэлэйнь гүйсэд бэелүүлхын тула ажалайнь эрхэ байдал hайжаруулагдаха, үйлэдбэри hэльбэн шэнэлэлгын, зэбсэгжүүлгын асуудал саашадаа хойшолуултагүйгөөр шиидхэгдэхэ ёhотой гэhэн тодо тобшолол хэмээр. Һэльбэн шэнэлэлгэ гээшэмнай үйлэдбэриие бодотоор hэргээхэ хүсэн гээд мэдээжэ бшуу. Заводой барилгын талаар начальнигай орлогшо В. Г. Ларионов, капитальна барилгын таhагай начальник Н. В. Соседова гэгшэд шухала энэ асуудалда анхаралаа мүн лэ заатагүй хандуулха ёhотой.

А. АПХАНОВ,
ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн.
Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

КОМПЛЕКСНУУДАЙ ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

га-Куналейн, Удын, Шэнэ-Бэрэнэй комплекснууд нэн түрүүн бии болгогдоо һэн. Эдэ комплекснууд сельсоведэйнгээ газар дээрэ байһан соёлой эмхи зургаануудай хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие нэгэдүүлхэ зорилготой байһан гэшэ. Жэшээнь, Бага-Куналейн комплекс «Победа» колхозой газар дээрэхи клубууд, библиотекэнүүд, хүгжэмэй болон искусствын һургуулинуудые, кинотүхеэрэлгэнүүдые, спортзал, нютагай музей, «Знание» бүлгэмэй ба бусад ниитын эмхинүүдэй коллективүүдые нэгэдүүлһэн юм. «Колос» гэжэ түбэй соёлой байшан дурсагдагша комплексые хүтэлбэрилжэ эхилээ. Мүнөө үедэ республикын доторнай соёлой иимэ комплекснууд олон болонхой.

Һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ соёлой комплекснууд саашадаашье хүгжэжэ, хүдэлмэриеэ һайжаруулаа. Эдэнэр соёлой талаар хангахаһаа гадна, физкультура, спорт хүгжөөхэ, бэеын тамир һайжаруулха зорилгонуудые даажа абаа юм. Тиигэжэ соёлой-спортивна комплекснууд бии болоно эхилһэн байна. Тэдэ хадаа соёлой, спортын, бусадшье ниитын эмхинүүдэй материальна, финансова, зохёохы арга боломжонуудые нэгэдүүлхэ, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгые һайжаруулха зорилготой юм. Зэдын районой Петропавловкын, Ёнхорой, Сэлэнгын районой Ноёхоной, Кабанскын районой Селенгинск һууринай болон бусад манай республикын түрүүшын соёлой-спортивна комплекснууд болоо һэн.

Соёлой-спортивна комплекснууд ямар онсо илгаатай, ямар үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй гээшэб? Энээн тухай Петропавловкын соёлой-спортивна комплексын түрүүшын алхамуудай дүй дүршэл дээрэһээ мэдэжэ абамаар.

1984 оной эхеэр КПСС-эй Зэдын райкомой бюро, арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдхэхэ комитет Петропавловка тосхондо соёлой-спортивна комплекс бии болгохо гэһэн тогтоол абаһан юм. Тэрэнэй үмэнэ үзэл сурталай, соёл болбосоролой, физкультура, спортын хүдэлмэри һайжаруулха, ажалшадай сүлөө сагые аша туһатайгаар үнгэргэхэ зорилго табигдаһан байгаа.

Комплексын бүридэлдэ клубуудай, библиотекэнүүдэй нэгэдэмэл системэнүүд, хүгжэмэй һургуули, автоклуб, «Колос» гэжэ кинотеатр, пионернүүдэй байшан, залуушуулай спортивна һургуули, мүн тосхоной дунда болон найман жэлэй һургуулиин коллективүүд үхибүүдэй саад, «Урожай» гэжэ спортын бүлгэм, стадион, «Знание», байгаали болон түүхын, соёлой, хүшөөнүүдые хамгаалха бүлгэмүүд, арадай университет гэхэ мэтын ниитын эмхинүүд оролсоһон байна. Энэ комплексын үдэр бүриин хүдэлмэриие тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ, соёлой байшангай директор Н. А. Хайдукова ударидахаар уялгалагдаһан байгаа.

Зэдын райондо соёлой, спортын хүдэлмэри һаяшаг болотор бусад районуудһаа илгардаг, шалгардаггүй сайһан юм. Соёлой-спортын комплексын байгуулагдаһанһаа хойшо дурсагдагша зүйлэй хүдэлмэри эридэзэр һайжараа. Һаяын жэлнүүдтэ олон янзын шэнэ һонин хэмжээ ябуулганууд эндэ бэелүүлэгдэнэ.

Жэшээнь, колхоз, совхозуудай, мүн промышленна предприятинуудай экономикын ба соёлой үдэрнүүд жэл бүри үнгэргэгдэжэ, заншалта болонхой. Эндэ ажалай ба соёлой амжалтанууд, уран һайханай харалга үнгэргэгдэдэг. Үе-үе болсод лэ уншагшадай конференци, элдэб янзын конкурснууд болодог. Ажалай түрүүшүүлдэ зорюулагдадаг «Сэнхир галхан», мүн бусадшье һонин үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг байна.

Залуушуулые Эхэ орондоо инаг дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые районой түбэй библиотекэ эмхидхэдэг. Комплексын хүдэлмэрилэгшэд эрэлхэг зоригой хэшээлнүүдые, хөөрэлдөөнүүдые, һайндэрэй үдэшэнүүдые, ажалай болон дайнай ветерануудтай уулзалгануудые болон сэрэгэй темээр номуудые зүбшэн хэлсэлгэнүүдые үнгэргэдэг. Жэшээлхэдэ, А. Бальбуров болон Д. Хилтухинай «Амиды байхые захирнаб» гэжэ номоор уншагшадай конференци болоһон байна.

Комплексын «Ровесник» гэжэ агитбригада удха һайнтай, һонирхолтой хүдэлмэри малшад, механизаторнуудай дунда ябуулдаг. Энэ талаар тусгаар бэшэгдэһэн сценаряар бэлдэгдэһэн программа ажалша зондо сэхэ зорюулагдадаг. Агитколлективэй гэшүүд Н. Дампилов, И. Аверьянов гэгшэд совет композиторнуудай дуунуудые бэлиг шадабаритайгаар гүйсэдхэдэг, тиихэдэ Д. Гендунова буряад, монгол дуунуудые уянгалан дууладаг. Эдэниие һаалишад, хонишод ехээр һонирхожо харадаг, «бидэниие ехээр баярлуулбат, баясхалан хүргэнэбди, үшөө дахин ерээрэйгты»,—гэжэ үдэшэдэг байна.

Комплексын түсэб соо спортдо илангаяа ехэ анхарал табигдадаг. Спортзал соо мүрысөөнүүд үргэлжэ болоно байдаг. Волейболоор буряадай түрүүшын эрдэмтэн Д. Банзаровай, нютагай Социалис Ажалай Герой Б. С. Дабаевай, Советскэ Союзай Герой Г. А. Гармаевай шангуудта хүртэхын түлөө мүрысөөнүүд болодог юм. Дүрэ буляалдалгын барилдаанай мүрысөөнүүд заншалта болонхой. «Арһан бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө футболоор, «Чудо-шашки» клубай шангай түлөө мүрысөөнүүд мүн лэ эмхидхэгдэнэ. Шатараар, мэргэн буудалгаар, гири үргэлгөөр, аргамжа татасалдаагаар, сана, конькигоор урилдалгаар мүрысөөнүүдтэ олон зон хабаадалсадаг болонхой.

Заншалта болоһон «һүбэлгэн ухаатайшуулай» конкурс ехэ һониноор үнгэрдэг. Энэ наадандa хабаадалсагшад түргэн бушуу, үсэд нэтэрүү, шадамар бэрхэ байһанаа шог ёгтотойгоор харуулдаг.

Комплексын бии болоһоор олон шэнэ ёһо заншал нэбтэрүүлэгдэдэг болонхой. Жэшээлхэдэ, шэнэ ёһоор хурим түрэ хэгдэнэ. Гэр болоһон хоёр залуушуулда баяр баясхаланай оршон байдалда үнэмшэлгэ барюулагдадаг, нютаг нугаархидай, түрэл саданарай зүрхөө амаршалагшад зол жаргал, үнэн сэхэ инаг дура хүсэдэг байна.

Хүн зониие һонирхуулха олон клубууд мүн лэ эмхидхэгдэнхэй. «Символ» гэжэ кинофотостудида кино, фотозурагта дуратайшуул ябадаг. «Хозяюшка» клубта эхэнэрнүүд элдэб шадабарида һурадаг. Поэзидэ дуратайшуулай клубта уран гоёор уншажа, бэшэжэшье туршадаг юм.

Бага наһатанай «Колосок» гэжэ клубта хүүгэд шэнэ дуунуудта, хатарнуудта һурадаг, шүлэгүүдые уншадаг, мүн уран зурагай конкурс болодог. Эндэ иигэжэ суббото, амаралтынгаа үдэрнүүдые ехэ, багагүй аша туһатайгаар үнгэргэдэг болонхой. Иимэ олон янзын хүдэлмэринүүдые комплексын бүхы секторнууд уридшалан бэлдээд, олоной хабаадалсаагаар үнгэргэдэг байна.

Петропавловкын соёлой-спортивна комплексын хэдэхэн жэл соо олоһон дүй дүршэл хадаа хүдөө нютагайнгаа ажалшадые тус эмхиин гүнзэгы удхатай, һонин, һайхан хэмжээ ябуулгануудаар хангажа шадаха байһыень тодоор харуулна гээшэ. Дээрэ дурсагдагша хэмжээ ябуулганууд хүн зоной сүлөө сагаа аша үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ арга олгоно, тиимэһээ ажалдаа амжалта түйлахаар тэдэнэй сэдьхэл бодолые зоригжуулна гээшэл.

Б. ДОРЖИЕВ,
Зүүн Сибириин соёлой институдай доцент, түүхын эрдэмэй кандидат.

УРАН ЗОХЁОЛШО ЖАМСО ТУМУНОВАЙ 70 НАҺАНАЙ ОЙДО

СЭДЬХЭЛ ЗҮРХЭНДЭМ МАРТАГДАШАГҮЙ

БУРЯАДАЙ элитэ уран зохёолшо, түрүүшын буряад романай автор Жамсо Тумунович Тумунов тухай тэрэниие бүри залуу ябахаһаань хойшо һайн мэдэхэ хүнүүдэй нэгэн байһан тула дурасхаал болгон, хэдэн үгэ хэлэхэ һанаатайб.

Хоорондоо хорёод модо зайтай нютагуудта түрэһэншье һаа, Жамсые бага наһандань хараһанаа һанагшагүйб. Тэрэ намһаа 7—8 наһаар дүү һэн. Тиибэшье гушаад онуудай үедэ, минии Улаан-Үдэдэ һая айл боложо, түбхинэжэ байха үедэ нэгэ залуухан хүбүүн орожо ерээд:

— Би Табтаанай нютагай Түмэнэй Жамсо гээшэб, минии эгэшэ Хандама танай Шандали нютаг руу хадамда гараһан, колхоздо хүдэлдэг. Эгэшынгээ үгэһэн адресаар орожо ерэбэб, — гээ бэлэй.

Бидэ Хандама эгэшыень һайн танижа байгаабди. Тиигээд саашань хөөрэлдэхэдөө, «Агада, Зүдхэлиин эхин һургуулида нэгэ жэл багшалаад, ВЛКСМ-эй Яруунын райкомдо хүдэлхэ болоод, тиишэ ошожо ябанаб» гээ һэн ха. Зүдхэлиин эхин һургуулида пионернүүдэй хүдэлмэри эрхим һайнаар эмхидхэһыень хараадаа абажа, ВЛКСМ-эй Буряадай обком Яруунаа ошохыень дурадхаба гэжэ ойлгоо һэмби. Тэрээнһээ хойшо командировкодо ерэхэ бүреэ манайдал буугша һэн. Тэрэ үедэ Улаан-Үдэдэ мүртэй гостиницашье байгаагүй, хүдөөһөө ерэгшэд танил айлнуудтаа тоггодог байгаа бшуу.

1935 оной үбэл комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ суглаанда Москва ошохомни гэжэ, ехэ хүхюун орожо ерээ һэн. Арбаад хоногто поездоор ябаад ерэхэдээ:

— Битнай ехэ һонин суглаанда хабаадалсахаһаа гадна, РСФСР-эй Гэгээрэлэй министрэй орлогшо Надежда Константиновна Крупскаяда орожо, Яруунынгаа райондо пионернүүдэй байшан барюулха зүбшөөл абажа ерэбэб, — гээд Надежда Константиновнагай гар табилгатай саарһа харуулаа һэн. Тиигэжэ республика соогоо эгээн түрүүлжэ Яруунын район Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ пионернүүдэй байшантай болоо бэлэй.

Тэрэ үедэ Яруунада хүдэлжэ байһан Жамьян Балданжабонтой, Цокто Номтоевтой танилсажа, тэдэнтэй хамта Ж. Тумунов районойнгоо бүхы һургуулинуудта һурагшадай, пионернүүдэй бэлиг шадабари хүгжөөхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэһэн байха юм. Тэрээн тухайнь тэрэ үеын газетэнүүдтэ бэшэгдэжэл байдаг һэн.

1937 оной зун манайда орожо ерэхэдээ:

— Улаан-Үдын коммунис дээдэ һургуулида (комвуз) орохын тула амаралтаяа абаад, уридшалжа ерэбэб. Документнүүдээ тушаагаад, шалгалтануудаа үгөөд, Ага нютагаа, аба, эжыдээ ошоод ерэхэб,— гээ бэлэй.

Иигэжэ сүлөөтэй болоод, манайда байхадаа, минии бишыхан библиотекэдэ байһан Пушкинай, Лермонтовэй, Некрасовай, Толстойн, Чеховэй номуудые захаһаань уншажа гараа һэн. Заримыень урдань уншаһаншье байгаа һааб даа. Нэгэтэ үдынгөө хоол барихаяа ажалһаа ерэхэдэмни, үнөөхил унтаридаа, хажуудаа яар ябта ном табижархиһан, уншажал байба. Намайе харамсаараа:

— Дугархай! Битнай уран зохёолшо болохомни. Энэ номуудые уншахада, ямар гоё гээшэб! Уран зохёолой яажа бэшэгдэдэгые ойлгожо байнаб, — гээ һэн. Тиихэдэнь би «Яагаашье бэлээр һананаш даа», гэжэ хэлэн алдаад, урмыень хухалхаяа зүрхэсөөгүй бэлэйб.

Үдэшэнь ажалһаа ерэхэдэмни, Жамсо үнөөхил номуудаа уншаһан зандаа, үдэр хэлээшэеэ дурдаһаар лэ байба. Тиихэдэнь би ажалай һүүлээр сүлөөтэй болоһон тула хүсүнтэй нам һуужа хөөрэлдэхэ гэжэ шиидэбэб.

— Залуудаа бишье шүлэгүүдые бэшэжэ, газетэнүүдтэ гаргагша һэм, — гэжэ хүбүүндэ хэлээ һэн хаб. — Тиигээд саашадаа ганса шүлэгүүдээр холо ошожо шадахагүй хаб гэжэ һанаад болёо һэнби. Уран зохёолшо гээшэ хурса хурдан ухаатай байхаһаа гадна, олон юумэ мэдэхэ, үдэр һүнигүй һуужа бэшэхэ тэсэбэри ехэтэй хүн байха ёһотой. Л. Н. Толстой (Жамсын хажуудахи нэгэ ном заажа) энэ номоо таба дахин заһажа, буулгажа бэшэһэн юм гэлсэгшэ. Тиимэһээ энэшни тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ даа, — гэжэ залуу нүхэрөө һэргылэн һагад хэлээ һэм.

Юундэ иигэжэ сухарюулан хэлэхэ болобош гэхэдэ, Жамсо гээшэ хурса хурдан ухаатайшье һаа, һуури байрагүй, нишэ тиишээ гүйжэл ябадаг хадаа ямар нэгэн хүдэлмэри тэсэбэритэйгээр бүтээжэ шадахагүй хүбүүн гэжэ һанадаг байгааб. Теэд уданшьегүй эндүүрһэнээ мэдэрээ бэлэйб. Жамсо зориһоноо заабол бэелүүлжэ шададаг хүн байшоо.

Энэ мэтээр манайда номуудые уншажа, уран зохёолшо болохо хүсэлөө бөөмэйлһөөр байтарнь, амаралтаньшье дүүрэжэ, Ага нютагаа, аба, эжыдээ ошоод ерэхэ гэһэн түсэбынь эбдэржэ, һургуулидаа экзаменуудаа үгэхэ сагынь хүрэжэ өрөшөө. Комвузай һурагша боложо, хамтын байрада ороходоо, һургуулиингаа, городой библиотекэнүүдһээ номуудые абажа уншадаг болоо һэн. Иигэжэ уншажа, һуража байхынгаа хажуугаар түрүүшынгээ уран зохёол бэшэжэ эхилһэн байгаа.

Нэгэтэ үдэшэ орожо ерэхэдээ:

— Битнай үнөөхи танайда байхадаа эхилһэн зүжэгөө бэшэжэ дүүргээд, тандаа уншажа үгэхэеэ ерэбэб, шагнаха гүт? — гэбэ. Ямар юумэн байгаа юм гэжэ һанаһан би зохёолойнгоо гол удхые түрүүн тобшохоноор хөөрэжэ үгэхыень дурадхабаб. Тиихэдэмни хүбүүн «Сэсэгмаа» зүжэгэйнгөө гол удхые хөөрэжэ үгөө бэлэй.

Хорёод онуудһаа хойшо Ага нютагта болоһон ангиин хурса тэмсэлэй дүлэн соогуур хүн болоһон намайе энэ хөөрөөниинь ехэтэ һонирхуулжа, залуу нүхэрэйнгөө зохёолтой хоёр үдэшын туршада танилсаад, хаана, ямар заһабаринуудые оруулха тухайнь хэлэжэ үгөө бэлэйб. Энэ мэтээр олон танилнуудтаа, театрайхидта «Сэсэгмаагаа» уншажа, хэлэжэ үгөөд, заһабаринуудые оруулаад байхадань, тэрэнь Буряад драмын театрта табигдажа, үргэн харагшадта тон ехээр һайшаагдаһан юм. Тэрээнһээ хойшо Жамсын бэшэһэн зохёолнууд хэблэгдэжэл байдаг болоо. Тиигэжэ Жамсо Тумунович Тумуновай нэрэ зоной дунда урматайгаар, хүндэтэйгөөр дурдагдажа эхилээ һэн.

Ж. Тумуновай зохёохы намтар тухай, тэрэнэй сэрэгтэ алба хэһэн, дайлалдаһан тухай яһала олон статьянууд, дурдалганууд хэблэгдэһэн гээшэ. Тэдэнииень эндэ дабтаадшье ялалайб. Зүгөөр бэлиг түгэлдэр зохёолшын гол бүтээл болохо «Нойрһоо һэриһэн тала» гэһэн буряад түрүүшын романай мүндэлэлгэдэ сэхэ хабаатай байһан тухайгаа омогорхон хэлэхэ хүсэл намда байна. 1949 ондо түрүүшынхиеэ хэблэгдэжэ гараһан энэ ромойнь редактор байгаа бшууб. Энэ хадаа Жамсын өөрынь ябуулга байһан юм. Жамсаһаа нилээд аха байһан тула роман соо харуулагдаһан үйлэ хэрэгүүдэй хаана, хэзээ болоһые нюдөөрөө хараһан, тэрэ үеын ажабайдалые һайн мэдэхэ, залуу зохёолшодо заабари зүбшэлөөрөө туһалха аргатай байгааб. Хоёрдохёор гэхэдэ, энэ романиинь минии һайн мэдэхэ «Сэсэгмааһаа» эхи үндэһээ абаһан байгаа. Тиимэһээ Жамсо өөрөө хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэй хэлсэжэ, намайе редактор болгоһон юм. Тиигэжэ би, юрэнхыдөө һуралсалай номуудай редактор байһаншье һаа, тусхай хэлсээгээр тус номой редактор боложо, гар бэшэлгэдэнь шадаха зэргэрээ заһабаринуудые оруулаа бэлэйб. Иигэжэ түрүүшын буряад романай мүндэлэлгэдэ өөрынгөө хубитые оруулалсаха золтой байһан хүм.

Хүндэ үбшэндэ дайрагдаад байхадаа, «Алтан бороо» романаа Жамсын яаралтай бэшэжэ байһые һананаб. Шэнэ зохёолойнь рецензентнүүдэй нэгэн һэм. Дайнда ябаһан минии, фронтовик-зохёолшотой сугтаа хэлсэжэ, зохёол сооһь, заһаха, мүлихэ юумэн бии һаабза. Мүн баһа ондоошье рецензентнүүд яһала олон дутагдалнуудые тэмдэглэһэн байгаа һэн. Һүүлээрнь Уран зохёолшодой холбоондо суглаан боложо, энэ романиинь зүбшэн хэлсэхэдээ, үшөө дахин заһабари хээд, хэблүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абаа һэмди. Теэд энэ үедэ Жамсын бэе ехээр муудажа, романаа хүсэд заһаха аргань болоогүй. Тиибэшье тэрэнь хэблэгдэжэ гараад, үргэн уншагшадые һонирхуулхал ёһоороо һонирхуулаа. Зохёолшын хоморой ехэ бэлиг талаан хүсэд дүүргэгдээгүй зохёолдоньшье эли бодо мэдэрэгдэжэ байгаа ха юм.

Үшөө бүри комвузда һуража байхадаа, Жамсо орожо ерээд, битнай һамгатай болохо һанаатай, нэгэ басагантай танилсажа байнаб гээ һэн. Тэрэниинь бидэ ехэ һайшаажа, һамга абаад, байратай болоод, зохёолнуудаа бэшэжэ һууха сагшни болоо гэжэ хүхилдөө һэмди. Тэрэшни хэн юун басаган гээшэб, асаржа, мантаяа танилсуулха байгааш гэбэбди. Тиихэдэмнай Сэлэнгын аймагай, мүнөө искусствын техникумдэ һуража байһан Ханда басаган гээ бэлэй.

Хожомынь Хандые аргадажо, мэхэлжэ байжа, манайда асарха арга олдоһон байгаа. Тиигэжэ Ханда Лубсановнатай анха түрүүн танилсажа, Жамсаяа һамгатай болгоо бэлэйбди. Тэрэ сагһаа хойшо Түмэнэй Жамсатан гэжэ айл Улаан-Үдэдэ бии болоо һэн. Мүнөө Жамсын наһа бараһанһаа хойшо гушаад жэлэй үнгэрөөд байхада, наһанайнь хани нүхэр байһан Ханда Лубсановна Баатар хүбүүнтэеэ, республикынгаа олониитэтэй хамта 70 наһыень тэмдэглэжэ байна гэшэл даа. Жамсые эдир залуу ябахаһаань танижа, мэдэхэ байһан намайе энэ ушар баясуулнашье, бахардуулнашье. Харамтай богонихон наһан соогоо Жамсын хэһэн ажал, хэлэһэн үгэнүүд минии сэдьхэл зүрхэндэм мартагдадаггүй.

Д. МИЖИДОН,
дайнай ба ажалай ветеран.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

ВЕТЕРАНУУД ҺАНАН ДУРСАНА

Һаяхан Бархан нютагаймнай хүдөөгэй соёлой байшан соо хүлгөөтэй байгаа. Юуб гэхэдэ, эндэ дайнай болон ажалай ветерануудтай уулзалгын үдэшэ эмхидхэгдэһэн байна. Тэдэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай дүлэтэ жэлнүүдтэ немец фашис булимтарагшадтай эрэлхэг зоригтойгоор, шэн габьяатайгаар тэмсэжэ, агуу Илалта түйлаһан, дайсанай уурхай болохо Берлиндэ «дайгаа даража, даагаа һүүлдэжэ» ерэһэн алдар габьяатай. Дайнай эхилһэн газарта илалтын баяр мэдэрһэн сэрэгшэд он жэлнүүдэй ошохо тума Сталинград, Ленинград, Москва, Курск, Севастополь, Одессэ, Новороссийск болон бусад городуудта болоһон асари ехэ галта, шуһата тулалдаануудые сэдьхэл зүрхэндөө дурсажа ябадаг. Теэдшье тэрэ шуһата шэрүүн жэлнүүд ветерануудта мартагдахагүй ёһотой.

Дайнай ветерануудта Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай нэгэдэхи, хоёрдохи шатын орденууд, мүн баһа Илалтын 40 жэлэй ойн баярай медальнууд баярай оршон байдалда барюулагдаба. Хурамхаанай районой сэрэгэй комиссар Федор Тимохович баярай, амаршалгын удха түгэлдэр үгэнүүдые хэлээд, удаань орденууд, медальнуудые үнгэрһэн дайнай баатарлиг сэрэгшэдтэ сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро барюулба. Дайнай хорин долоон ветеран орден, медальнуудаар шагнагдаа. Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай нэгэдэхи шатын орденуудаар Шагдар Надмитов, Жигжит Цыремпилов, Базар Тыхеев, мүн бусад шагнагдаба.

Фронтовигуудай өөһэдынь дайшалхы замые харуулһан, һайханаар шэмэглэгдэһэн стенднүүд болон планшедуудтэй танилсахадаа, ямар фронтдо, сэрэгэй ямар частьда дайлалдаһанаа һанан дурсажа, нютагайхидтаа хөөрэжэ үгөө. Ветерануудые залуушуул, һургуулиин һурагшад илангаяа анхаралтайгаар шагнаба. Стенднүүд, планшедуудэй материалнуудые хэрэглэн байжа, ветерануд энэ үдэшэ дайшалхы замайнгаа һонин ушарнуудые дурдажа байгаад, тэдэнэртэ һургаал болохоор үгэнүүдые хөөрөө даа.

Манай Барханһаа олон хүнүүд гэр бүлөөрөө, тэрэ тоодо аха дүүнэр Данжуровууд, Аханеевүүд, мүн бусад гэр бүлэнэрэй хүбүүд дайнда мордоо бэлэй. Бархан уулын хормойдохи нютагай сэрэгшэд дайнда ёһотойл совет патриотизм, эрэлхэг зориг харуулһанайнгаа түлөө амгалан тайбан мүнөө энэ жаргалта үедэ гүрэн түрын дээдын шагнал, хайрануудта хүртэбэ бшуу.

Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр В. Д. Цыренов ветерануудые амаршалаад, мүнөө американ империалистнууд ядерна дайгаар занана, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ оруулха хубитамнай габшагай ажалаарнай сэгнэгдэхэ гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Уран һайханай коллектив концерт, наада харуулаа.

Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

А. А. АНДРЕЕВ УЛААН-ҮДЫН ГАРАЙ БЭЛЭГҮҮДЭЙ ЗАВОДТО ДОЛООН ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ ХҮДЭЛХӨӨР ОРОО ҺЭН. ЭНЭ ЗАВОДТО ГАРТАА ДУРЭТЭЙ ХҮНҮҮДЫЕ АЖАЛДА ШЭЛЭН АБАДАГ ГЭЖЭ МЭДЭЭЖЭ. МҮНӨӨ АНАТОЛИЙ АНДРЕЕВ ЯҺАН ДЭЭГҮҮР ҺИИЛЭДЭГ МАСТЕР БОЛОНХОЙ. ТЭРЭНЭЙ ХЭҺЭН БҮТЭЭЛНҮҮД ҺАЙН ШАНАРТАЙ БАЙДАГ. АНАТОЛИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ КПСС-ЭЙ СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛЭЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ОРОЛСОНХОЙ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. А. АНДРЕЕВ АЖАЛ ДЭЭРЭЭ.

В. ПЛУТТЫН фото.

...ОЙ УРАН БЭЛИГТЭН—ПАРТИЙНА СЪЕЗДДЭ

Совет уран зурагын түүхын ал... һанууд «Ехэ за... ...д» гэһэн уран ...ыставкэдэ харуу... КПСС-эй XXVII ...элхэ үдэрнүүдтэ ...энэй зурагай га... ...уудта тэрэ дэл... ...той. Соведүүдэй ...н үндэһэ яһата... ...лбосоролой уран ...бэлдэһэн олон ...кэнүүд, зүжэгүүд, программанууд партиин ба арадай ажабайдалай ехэ үйлэ хэрэгтэ зорюулагдана. Һая Москвада болоһон пресс-конференцидэ энээн тухай мэдээсэгдээ.

Съездын урда тээ бүхы союзна республиканууудай уран зураашад болон һиилүүршэд үрэ түгэсөөр хүдэлжэ гараа. Оронноймнай үнгэрһэн сагай түүхэ ба мүнөөдэрэй байдал тухай хөөрэһэн тэдэнэрэй эрхим бүтээлнүүд «Бидэ коммунизм байгуулнабди», «Минии орон», «Алдаршан суурхыш, Эсэгэ оромной!» гэһэн бүхэсоюзна выставкэнүүдтэ табигдаха.

Манай үеын хүн тухай домоглон хөөрэһэн ехэ бүтээлнүүд театральна коллективүүдэй репертуарта оруулагдаһан байгаа. А. Мишаринай «Мүнгэн түрэ», Г. Марков Э. Шим хоёрой «Энэ үдэрэй һонинууд» гэһэн ба бусад зүжэгүүд соёлой ажабайдалай толотомо үйлэ хэрэг болоо.

(ТАСС).

ТАСС ХИЛЫН ААНАҺАА

ЧАНДРЫН МЭДҮҮЛГЭ

2000 он хүрэтэр ядерна буу зэбсэгэй талаар Советскэ Союзай дурадхаһан... дэлхэй дээрэ тогтоожо байһан аюуе арюулха тодорхой арга болоно. Тэрэниие дары түргөөр эрёһотой. КПСС-эй Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Мэдүүлгэ дотор найруулагдаһан совет эб найрамдалта дурадхалнууд бэелүүлэгдэшэгүй хүсэлэн бэшэ, харин ажал ябуулгада хүтэлбэри болгохо ёһотойл программа болоно гэжэ Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй президент Ромеш Чандра Англиин Гринэм-Коммон гэжэ эб найрамдалай лагериин эхэнэрнүүд тухай фильмые олониитэдэ зууршалан тайлбарилан эндэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Советскэ Союзай дурадхаһан программые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ дэлхэй дээрэ ноосэлэгдэһэн буу зэбсэгүүдые хорооходоо гадна, газар дээрэхи ажабайдалые бүримүһэн хубилгаха арга олгохо байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ушарынь гэхэдэ, имагтал буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга айхабтар ехэ мүнгэ зөөри гаргашалдаг байна. Энэ мүнгэ зөөриие хүгжэлтэ дэбжэлтын, үлэсхэлэн хооһон байдалые, үгытэй ядуу болон гээгдэнги байдалые усадхаха тэмсэлдэ гаргашалжа болоно.

ПОРП-ын X СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

...АВА. Экономико... талаар ПОРП-ын ...ческэ хараа шэглэ... ...үүлгэ, ажалай улас... социалис хубаа... Польшын хабаадал... ...гэдхэлгэ Польшын ...стнуудай урда үн... ...эрилтэнүүдые таби... ПОРП-ын X съезд... ...дхэлэй зорилгонуу... ...шэн хэлсэһэн пар... ...эдэбхитэдэй суглаа... ...рэ тэмдэглэгдээ. ...жэлнүүдтэ ороной ...ческа ба ниитын-политическэ ажабайдалда болоһон хубилалтанууд бүтэмжэтэй һайн шэнжэтэй байна гэжэ Катовице хотын 38 мянган коммунистые зэргэнүүдтээ нэгэдүүлдэг партийна организациин түлөөлэгшэд тэмдэглээ. Мүнөө партийна организацинууд хүдэлмэришэнэй коллективүүдэй ажал ябуулгые эдэбхижүүлгын, нарижуулан һайжаруулгын зорилгонуудые эрэлхэгээр шиидхэхэ, эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин асуудалнуудта, нютагуудтахи партийна хүтэлбэриин гуримда анхаралтайгаар хандаха ёһотой гэжэ үгэ хэлэгшэд мэдүүлбэ.

Ажалай ашаг үрые дээшэлүүлхын, продукциин шанарые һайжаруулхын, эрдэм-техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэлэй асуудалнууд Польшын коммунистнуудай гол анхаралда табигданхай. Хэдэн промышленна предприятинуудай ажалшад партиин хуралдаас нэрэтэй солотойгоор угтаха үүсхэл гаргаа.

ЦК-гай ПЛЕНУМ БОЛОБО

АДЕН. Йеменэй Социалис партиин ЦК-гай пленум Демократическа Йеменэй ниислэл хотодо болобо. Тэрээндэ хабаадагшад партийна байгуулалтын, үзэл сурталай болон экономикын асуудалнуудые хаража үзэбэ.

Али Салем Аль-Бейдые— ЙСП-гэй Генеральна секретаряар, Салем Салех Мухаммед Генеральна секретариин орлогшын шэнэ тушаалда һунгагдаһан байна.

АДЖЕРПРЕСС АГЕНТСТВО МЭДЭЭСЭНЭ

БУХАРЕСТ. Аджерпресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, РКП-гэй Генеральна секретарь Н. Чаушескугэй түрүүлэлгэ доро РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ Комитедэй заседани эндэ боложо, бусад социалис оронуудтай Румыниин экономическа ба эрдэм-техникын харилсаае саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд хараалагдаба.

Эдэ хэмжээнүүд социалис оронуудтай удаан болзорой экономическа харилсаа тогтоохын тула бата үндэһэ һуури байгуулна гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ гэжэ мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Үйлэдбэриие автомадаар хангаха, оньһожоруулха, элдэб объектнүүдые бариха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ мүн лэ тэмдэглэгдээ.

СЭРЭГЭЙ СҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРИ

БЕРЛИН. АДН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Берлинэй сэрэгэй сүүд тагнуулай ябуулганууудые хэһэнэйнь түлөө ФРГ-гэй эрхэтэд А. Бюрер болон тэрэнэй һамгые тус тустань 10 болон 11 жэлээр түрмэдэ хааха гэһэн шиидхэбэри гаргаба. Үбгэ һамган хоёр Бюрертэн ФРГ-гэй тагнуулай захиргаанай агентнууд байхадаа, олон жэл соо сэрэгэй тагнуул эдэбхитэйгээр хэжэ, ГДР-эй аша туһада ехэ уршаг тойбо татаһан байна гэжэ сүүдлэлгын үедэ элирүүлэгдэбэ гээд мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

СЪЕЗДНҮҮДТЭ БЭЛЭДХЭЛ

СОФИ. Болгар арад манай аха дүү оронуудай ба арадуудай ажабайдалда болохоёо байһан хоёр үйлэ хэрэгые — КПСС-эй XXVII съездые, БКП-гэй XIII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахые бэлдэжэ байна гэжэ болгар-совет хани барисаанай бүгэдэ арадай комитедэй түрүүлэгшэ Н. Папазов ТАСС-ай корреспондеттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Арад зоной аша туһые, национальна ба интернациональна зорилгонуудые хүтэлбэри болгон, Болгариин Компартин КПСС-тэй холбоо барисаагаа саашадаашье гүнзэгырүүлэн хүгжөөхэ, Советскэ Союзтай али бүхы харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ, хараа шэглэлээ бэелүүлхэ байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэ харилсаа холбоон хадаа НРБ-гэй гадаадын политикын үндэһэ һуури, харин болгар-совет хани барисаан манай национальна бэеэ дааһан байдалай, социалис байгуулалтада амжалтануудые түйлалгын эшэ үндэһэн болоно.

Эб найрамдалые бэхижүүлхын, үгэеэ ойлголсолгонуудые хангахын аша туһада уласхоорондын оршом соо бусад социалис оронуудтай хамта НРБ болон СССР эдэбхитэй ажал ябуулна. Энэ һайн һайхан зорилгые бэелүүлхэ гээшэ манай гол хэрэг болоно. Эгээл тиимэһээ болгар арад энэ зуун жэлэй эсэс болотор ядерна буу зэбсэгһээ дэлхэйе аршалан абарха талаар шэглүүлэгдэһэн үргэн ехэ совет үүсхэлнүүдые халуунаар дэмжэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ совет болон болгар экономикын хоорондохи харилсаан улам бата бэхи боложо байнхай. Үйлэдбэриин гол һалбаринуудта ажахын ба эрдэм-техникын харилсаанай шэнэ түхэл шэнжэнүүд нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүнөө үедэ 200 совет, 150 болгар эрдэм-шэнжэлэлгын болон проектно-конструкторска эмхи хамтаараа 400 шахуу асуудалые шэнжэлжэ байнхай. 1981 — 1985 онуудта хоёр ороной хоорондохи эд бараанай эрьесын хэмжээн урда табан жэлэйхиһээ хоёр дахин ургаа. Энэ түсэбтэ табан жэлдэ худалдаа наймаанай хэмжээн 70 миллиард түхэригтэ хүргэгдэхөөр хараалагдана.

ЭРИД БУРУУШААЛГА

ЖЕНЕВЭ. Хүнэй эрхэнүүдэй талаар ООН-ой комиссиин эндэ боложо байһан 42-дохи сесси дээрэ Израиль эрид шангаар буруушаан шүүмжэлэгдээ. Израилиин булимтаран эзэмдэһэн араб газар нютагуудта ажаһуудаг хүнүүдэй эрхэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулжа байһан тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан олон оронуудай түлөөлэгшэд Тель-Авивай бэелүүлжэ байдаг һүйдхэлтэ хэмжээнүүдые, палестинынхидые олоорнь барижа хаагаад, түрэл газар нютагһаань үлдэн намнаад, тэндэ сэрэгэй шэнжэтэй һуурин тосхонуудые байгуулжа байһыень эрид буруушааба.

Ливиин граждан самолёдые Израилиин сэрэгэйхидэй һаяхан дээрмэдэхы муухайгаар барижа абаһыень тэдэнэр мүн лэ буруушаан шүүмжэлээ. Энэ хадаа уласхоорондын эрхын гол ёһонуудые бүдүүлигээр хазагайруулһан ябадал болоно.

ООП-ой, Сириин, Афганистанай, Алжирай, Никарагуагай, СССР-эй, КНР-эй ба бусад оронуудай, мүн уласхоорондын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Израилиин сэрэгэйхидэй гэмтэ муухай ябуулгануудые элишэлһэн арсашагүй баримтануудые харуулһан байгаа.

Ородой түрүүшын революциин 80 жэлэй ойдо

ТҮМЭР ЗАМШАДАЙ АНГИИН ТЭМСЭЛЭЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

«Иван Бабушкин», «Сергей Лазогой ажабайдал ба мүнхэ алдар» гэһэн кинофильмүүд Түбэй телевиденеэр һаяхан харуулагдажа, манай баргагдашагүй халуун анхаралые татаһан байна. Наяад жэлэй саана болоһон революционно үйлэ хэрэгүүд тухай мэдэсэ эдэ кинонуудһаа гүнзэгырүүлбэбди. Юуб гэхэдэ, тэрэ үеын үйлэ хэрэгүүд тухай материалнууд эхэ үсөөн, хомор юм, тэрэнэй тухай түүхэ хүсэд дүүрэнээр бэшэгдээгүй. Энэшье ойлгоотой. Түүхые үндэһэлэн бэшэхэ баримтанууд гэхэдэ, мүрдэлгын материалнууд, хүн зоной дурсалганууд үсөөн мүртөө, [illegible].

«Сибириин хүдэлмэришэдэй байдал һүүдэл ехэ хүшэр байгаа: байра муу, салин хүлһэнинь бага, ажалынь үдэр 13—14 час үргэлжэлдэг һэн» гэжэ Буряад-Монголой түүхэ соо бэшэгдэнхэй. Верхнеудинск станциин депогой хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг Шишковка поселок тиимэрхүүл байдалтай байһан гэжэ тэндэ ажаһуудаг үндэр наһатан хөөрэдэг. Нэгэ-хоёр ямаатай гү, али нэгэ үнеэтэй болоһон, өөрынь гэр бариһан айл шадалтай зоной тоодо ородог байһан юм.

Хаанта Россин Японтой хэһэн дайн Байгал далай шадархи нютагуудай хүн зоной ажабайдалые бүри доройтуулаа. Ажалай үдэр 16 час хүрэтэр дээшэлбэ. Эдеэ хоолой сэн нэмэжэ, һүүлээрнь һангай мүн [illegible] эдеэ хоол бариха болишобо. Үбшэн тахал, илангаяа [illegible] тарба...

«Областьмнай үлэсхэлэн хооһон болобо. [illegible] ашаануудаа эрэнэгүй. Август һарын 500 вагон [illegible] оронда урда оной 50 вагон абтаа. Хүн зон шуугян үймэлдэнэ. Иимэ байдалһаа үлэмжэлан, эмхи гуримые сахингдахаа болинтохонь» гэжэ Забайкалиин губернатор Холщевников Санкт-Петербург эльгээһэн телеграмма соогоо мэдээсэнэ. («1905—1906 онуудта карательна отрядууд Сибирьтэ» гэһэн суглуулбарһаа).

— Питерһэ хаанай гарган һан ашаануудай, харжис засагаархидай хүдэлмэришэдые буудажа алаһан тухай нэн түрүүн бидэнэр, түмэр замай хүдэлмэришэд дуулаа һэмди, — гэжэ Верхнеудинскын депогой кочегар Сергей Сергеевич Степанов хожомынь хөөрэһэн юм.— Яагаад, хаанаһаа мэдээбди гэжэ гү? Яаралтай мэдээсэл-депешэһээ. Тэрэниие хэн эльгээгээб гэжэ мэдэнэгүйб. Красноярскһаа сохигдоол хаш. Манай ахалагша телеграфист Андрей Кузнецов тэрэниие абажа, эндэхи жандармнуудай шеф ротмистр Клейфын хориһоор байтар тиимэ мэдээсэл бидэндэ дуулгаһан юм.

Тэрэ үдэр паровозуудые угаалгын цех соо митинг болобо. Хэндэшье һанаагдаагүйгөөр хүн зон олон байгаа гэжэ С. С. Степановай хэлэһэн үгэнүүдые батадхан, Шишковкын үндэр наһатан митинг тухай хөөрэжэ һэн. «Үндэшэбэ хүн зон [illegible] болишоһон, нэгэнинь нүгөөдэхэ һэлгэжэ байжа үгэ хэлэхэдэ, хаан болон дайн дажарые, эдеэ хоолой сэнгые, үлэсхэлэн хооһон байдалаа тэдэ шүүмжэлһэн байна.

Тиихэдэ хэд үгэ хэлээб? Токарьнууд Белых, Савин, Гордеев, слесарьнууд Шульц, Басов, Зинковин, машинист ба слесарнин туһалагша аха дүү Зайковскинууд, машинистнууд Носов, Дмитриев, Милютинский, эдэшэн Тяпкин. Тэрэшэлэн вагонуудые харагша Горецкий, кондуктор Ингилевич, тулишын складые харуулагша Гольдсобель...

Митингын түлэг дунда ротмистр Клейф түрүүтэй депогой ноёд һайд ерэжэ, гартаа телеграмма бариһан А. Кузнецовые тушаан абахаяа һэдэхэдэнь, эндэ суглараагшад тэдэниие намнажархиһан юм. Тиигэжэ багахан түрүүшын илалта туйлагдаа.

Уданшьегүй стачечна комитедүүд эмхидхэгдэжэ, революционно журам сахигдадаг болобо. Шэтын, Эрхүүгэй, Красноярскын пролетариадтай харилсаа холбоон байгуулагдаа. Ажалай болон ажаһуудалай талаар эрхэ байдал һайжаруулха тухай эрилтэ засагаархидта табигдаба...

1905 оной майн 1-нэй үдэр депогой хэмтын хоёрдохи митинг Сухой Ключ гэжэ газартэ эмхидхэгдэбэ. Хүдэлмэришэд энгэртээ улаан бүдүүдые зүүһэн, Улаан тугуудые бариһан ерээ. РСДРП-гэй Шэтын центрэй эльгээһэн, слесарь Николаев, Шэтын подпольно организациин эльгээһэн машинист Милютинский болон бусад тэмсэлдэ уряалһан үгэнүүдые хэлээ. «Николай II хаан, тэрэнэй түшэмэлнүүдые намнахаа! Нүхэд, бүһэлгэлээ! Буу зэбсэг бариха засагаа гартаа абая!» гэһэн уряалаар тэдэ үгөө дүүргэһэн байгаа.

Һүүлээрнь хүдэлмэришэдэй эдэлээн улам үргэдэжэ, идхан ойлгуулламжын хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ эдэбхижэжэ байгаа һэн. «Түмэр замай [illegible] механик-химическэ [illegible] гэртэ комитедэй ээлжээтэ заседани болоо. 15 хүн байлсаа», «Депо дайшалхы дружина эмхидхэгдээ» гэһэн удхатай мэдээсэлнүүд ротмистр Клейфын стол дээрэ үдэр бүри орожо байхадань, тэрэ юушье хэжэ шадаха аргагүй байшоо. Илангаяа Гордеевэй бүлэг тэрэнэй һанаа зобоодог байгаа. Гордеевэй нюуса бүлэгтэ ороһон машинист Носов, слесарь Лилюденко, запасной агент Микешин, кондуктор Ингилевич гэгшэд буу зэбсэгүүдые суглуулжа, хүдэлмэришэдые сэрэгэй албан шадабарида һургадаг байгаа бшуу. Тиигэжэ һүрөөтэ зун үнгэрбэ.

Манжуурһаа Ураал хүрэтэр үргэн ехэ дайдада түмэр замшадай ниитэ октябрьска забастовкотой намар гараба. Тэрэ эгээл юрынхеэр эхилһэн байгаа. Түмэр замай транспорт дээрэ бүхы хүдэлмэри тогтоохо тухай РСДРП-гэй Шэтын центрэй даабариие бэелүүлхэ һанаатайгаар түмэр замай начальнигай нэрэһээ телеграмма сохижорхиө гэһэн дурадхалые слесарь Родкевич оруулһан байна. Уданшьегүй тэрэ һүни Верхнеудинскын телеграф баруун, зүүн тээшэнь телеграммануудые эльгээбэ. «Яаралтай. Бултанда! Пролетарска һаналаа нэгэдэлгые мэнэ гэһээр харуулагты. Бүхы подразделенинүүдэй хүдэлмэри тогтоохо. Россин түмэр замшадай забастовкодо нэгэдэхэ. Түмэр замай начальник генерал Свентицкий» гэһэн телеграмманууд тэрэ дары абтаһан байгаа.

«Түлишын складые харуулагша Гольдсобель түрүүтэй нютагай революционно партиин гэшүүд дайшалхы холбоо байгуулжа, түмэр замые өөһэдынгөө мэдэлдэ абаха, тэрэнэй ашаар сэрэгшэдые зөөлгэдэ һаалта хэхэ, саашадань Россин хуулита засагые унагааха талаар революционно хүдэлөөе Забайкалида үргэдхэхэ гэһэн зорилготой байгаа» гэһэн үгэнүүдые судебнэ хэрэгэй материалнууд соо уншанабди.

Үнэхөөрөөшье, тиимэ дайшалхы холбоон байгуулагдаһан юм. Тиимэ забастовкошье эхилжэ, зургаан үдэр үргэлжэлһэн байна. 1905 оной декабриин 6-да хаанай түрэһэн үдэрые тэмдэглэхэ гэжэ хархис этэгээдүүдэй суглархадань, тэдэниие хүдэлмэришэд намнажа тараагаа.

Депогой залуушуулые толгойлогшо токарь Алексей Гордеев Николаевска үйлсын нэгэ гэрэй байшангай балкон дээрэ (мүнөөнэй Ленинэй үйлсэдэхи шүдэ эмшэлдэг поликлиникын байшан) гараад, хаанай тугай орондо улаан туг үлгөө. Удаань депогой дайшалхы дружинынхид улаан туг намилзуулһаар, «Марсельеза» дуу гүйсэдхэһөөр Николаевска үйлсөөр дабшан гараа һэн.

Революциин эршэ аргаахаар буураха байгаа. Энээниие хүдэлмэришэд һайнаар ойлгонгүй, һэримжэеэ алдажа эхилһэн, өөһэдыгөө үшөө хүсэтэй шэнгеэр һанадаг байжа болоо. Верхнеудинск руу генералнууд Меллер-Закомельский Ренненкампф хоёрой буһалгаашадые хэһээхэ хүсэнүүд дүтэлжэ ябаа. Депогойхид буу зэбсэгүүдые бэлдэжэ, тэдэниие угтахаяа түхеэржэ байһан үе. Шэтын пролетариат хэдэн вагон буунуудые эльгээбэ. Тэрээн сооһоонь гурбан вагониинь нэгэ составта шагтагалаад, Эрхүү эльгээбэд. Тэрэл составые абажа ябаһан И. В. Бабушкин карательнуудта баригдаһан юм.

Имагтал революционно һэримжээ алдаһан ушарыень ротмистр Клейф һамбаашалһан байна. Шуһата генералнуудай зүбшөөл абажа, һүниин харанхыда хоёр рото солдадуудые дахуулжа асараад, депо соо хадагалагдажа байһан буу зэбсэгүүдые абаад, революционно комитедые арестовалһан юм. Комитедэй табан хүн саазалуулагдаха, найманиинь хаатаргада эльгээгдэхэ шиидхэбэри сэрэгэй трибуналай сүүд абаба.

Тэрэ табан хүнэй тоодо ороһон токарь Гордеев эхэдээ һүүлшынгээ бэшэг дамжуулһан юм. (Тэрэнэй буулгабари Улаан-Үдын локомотивна депогой революционно, дайшалхы болон ажалай алдар солын музей соо хадагалагданхай). «Миниин хүндэтэ эжыхэн! Шиниин энэ бэшэг абахадашни, Алеша хүбүүншни алтан дэлхэй дээрэ байхагүй. Эжымни, бү уйдыш даа, бү уйлаарай... Сааза хүрэтэр гурбан час үлэбэ. Баяртай эжымни, баяртай. Алеша». (Энэ бэшэг тобшохоноор үгтэбэ).

Тэдэниие февралиин 12-то полковник Голуб гэгшын сэрэгшэд саазалһан байна. Саазалалгын үедэ юунэй болоһые бэшэхэнь ехэл хүндэ. Айхабтар зэрлигээр тэдэниие саазалаа гэжэ Шишковкын үндэр наһатан мүнөөшье хүрэтэр хөөрэдэг юм.

Тиихэдэ саазын болоһон тухай һураг сахилгаан түргэнөөр таража, түмэр зам дээрэхи бүхы паровозууд уйдхартайгаар, мүн сухалтайгааршье хуугайлдажа, хани нүхэдтэеэ хахасажа байһанаа мэдүүлһэн байна. Тэмсэлнай үргэлжэлһөөр гэжэ паровозуудай дохёонууд холуур дуулгаһан юм.

В. КАТОК,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

АЖАБАЙДАЛАЙ ЭХИНҺЭЭ

Үдэр бүхэндэ манай орондо 14,7 мянган хүүгэд түрэнэ. Мүн лэ үдэр бүхэндэ барилгашад табан мянган байра ашаглалгада тушаана. Ушар тиимэһээ 27 мянган хүн шэнэ гэртэ оролгын дүүрэн баяр амсана.

СССР-эй Түбэй статистическэ управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй һаяхан хэжэ дүүргэһэн ороной арадай ажахын «портрет» соо энэмнай гол зурагынь бэшэшье байжа болоо. Манай ажабайдалые харуулһан тоо, баримтанууд хэнэйшье һаа гайхахаар юм. Үнгэрһэн табан жэлэй һүүлшын оной эхиндэ СССР-эй национальна баялиг 3,4 триллион түхэригэй болоод байгаа, харин валова ниитын продукт 1,3 триллион түхэригһээ үлүүтэй байгаа юм. Дайнай урда тээхи 1940 ондо бүхыдэнь гаргагдаһан ниитын продукт ба национальна доход мүнөө нэгэ һара хүрэхэгүй саг соо үйлэдбэрилэгдэнэ.

Гэбэшье нялхануудай тоо нэгэ үдэрэй статистическэ портрет соо шухала һуури эзэлнэ гэжэ хэлэхээр. Мүнөө гараһан нарай хүүгэд шэнэ зуун жэлэй эхиндэ хүдэлмэриин хүсэтэй боложо, ажабайдалда өөрынгөө хубитые оруулжа эхилхэ ха юм. Тэдэ бүмбэрсэг дэлхэйн хуби заяае, тэрэнэй саашадаа ямараар хүгжэхыень халан абажа, тодорхойлхо байна бшуу.

Бидэ гурбадахи мянган жэлэй дүүрэн зол жаргал мандахыё харанабди. Энэ ямар нэгэ үндэһэгүй, хубхай хооһон бодол бэшэ, харин бэелүүлжэ боломоор, стратегическэ хараа шэглэл баримталжа, эрдэм ухаанда үндэһэлэн зохёогдоһон программа ха юм. «Хурдадхалга» гэһэн гансал үгэ тэрэнэй удха тайлбарилна. Эрдэм, техникын дэбжэлтын хурдадхалга. Бодол ухаанай хурдадхалга. Хүнүүдэй хоорондохи харилсаае үндэр дээрэ хэмжээнэй сэбэр сэхэ заншалда хүргэхэ, тиихэдээ бүхы юумэнэй һайн тала хүнэй жэшээгээр сэгнэгдэхэ. Ядерна тэһэлэлгын утаанай тараагүй һаань, эдэ бүхы хүн түрэлтэнэй баяр, найдал бэелүүлэгдэхэ байна. Тиимэ дээрэһээ ерээдүй руу бидэ һанаагаа зобонгёор харанабди. Бүхы дэлхэй дээрэ ядерна зэбсэг үгы хэхэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ үглөөдэрэй амгалан үдэр, нялхануудай мүнөөдэрэй хуби заяан тушаа һанаагаа зобожо, анхарал оролдолго гаргаһан Совет ороной программна документ болоно ха юм. Энэ хадаа—замбуулин, дэлхэйе ядерна дайнай аюулһаа хосорно аа гү гэжэ хүн түрэлтэнэй саг үргэлжэ айжа байхагүйн түлөө зохёогдоһон айхабтар үргэн дэлисэтэй, бүхы байдал хараадаа абаһан программа гэжэ олониитэ сэгнэнэ.

Манайшье орон соо хүн бүхэн тиигэжэ тоолоно. ТАСС, радио, телевидени болоод газетын редакцинуудта ерэһэн обоо хүбөө бэшэгүүд иимэ һанамжануудтай. Нэгэ бэшэг соо Тульска областиин С. М. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой А. Воробьев иигэжэ бэшэнэ: «Дуулгабарида шагнажа мэдэһэн бэшэ, харин дайн гээшэ юун бэ гэжэ бэеэрээ мэдэхэ болоһон байнаб». Урданай ветеран Сталинград болон Курска дүхэригэй гал дүлэн соогуур һэтэ ябалсажа, Берлин хото хүрэһэн юм. Дайнай һүүлээр бусажа, Ненашево һууринаа тэрэ мүнөө хараад, баярлажа сададаггүй. Һууриниинь танихын аргагүй түбхинэнги байдалтай болонхой, ургаса таряаниинь гурба дахин дээшэлээ. Одоол дүүрэн жаргал эдлэжэ байха саг ерээ.

— Манай колхознигууд эб найрамдал гуйнагүй, ядерна дайе хэтэдэнь үгы болгохоор эрилтэ табина. Нүхэр Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ соо тон зүб зам заагданхай,— гэжэ нютагайхидайнгаа зүгһөө ажабайдалай баян дүй дүршэлтэй болоһон, сагаан һаншагтай түрүүлэгшэ хэлэнэ.

Зүб даа, бидэ эб найрамдал гуйнгүй, эрилтэ табихаар хүсэтэйбди. Нэгэ жэлэй саана үдэр бүри 4,077 киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилөөбди, 1,605 миллион кубометр байгаалиин газ олзобороолообди, 421 мянган тонно булад хайлуулаабди, 1561 трактор ба 115 миллион газетэ гаргадаг байгаабди. Мүнөө эдэ баримтанууд үшөө бүри ехэ болоо.

Статистическэ «портредтэ» буу зэбсэг оруулнагүйбди. Тэрэниие гаргадаггүй дээрэһээ оруулнагүй бэшэбди. Элдэб худал үгөө хэлэжэ байгаад, буу зэбсэгэй талаар булюу болохо гэжэ хүсэдэг заримашуултай энэ талаар адли байхын түлөө үйлэдбэрилнэбди. Гэбэшье дэлхэйн статистическэ мэдээсэл дээрэхи буу зэбсэг харуулһан мүр хэзээ нэгэтэ хооһон байдаг болохо аабза гэжэ бидэ найдадагбди. Манай хэһэн дурадхалнууд энээндэл шэглүүлээтэй.

Мүнөө һая дэлхэй дээрэ мүндэлжэ байһан нарай баахан үетэн хэзээ нэгэтэ түүхын үндэрһөө манай мүнөөдэрэй амжалтануудые хаража үзэхэ байха. Тиихэдэ хэдышье бага энгеэр харагдаа һаа (ажабайдалаймнай хүгжэлтэ иимэ ха юм), жэшээлэн, зэргэсүүлэн түсэблэхэ, зохёохо арга боломжо олгоно бшуу. Энэнь юугээршье тэнтэй бэшэ.

В. ПЕТРУНЯ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

ЗОНЫН НААДАН ЮУ ХАРУУЛААБ?

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн 39-дэхи мүрысөөн дүүрэбэ. Энэ наадан һүүлшын уулзалга хүрэтэрөө угаа һонирхолтойгоор, шанга тулалдаатайгаар үнгэржэ, суглараагшадай дунда һонирхол татаа. Илангаяа һүүлшын гурбан наадан ба хойшолуулагдаһан партинуудай дүн бултанай анхарал татаа бшуу. Эндэ юһэдэхи уулзалга дээрэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан Новосибирскын шатаршан А. Р. Ерыкалов Алтайн хизаарһаа ерэһэн В. Суторихинда шүүгдэһэн, Камчаткаһаа ерэһэн спортын мастер В. Куксов өөрынгөө һурагша Д. Соколовтой тэнсэһэн байгаа. Иигээд байхада, гурбан шатаршан — Ерыкалов, Суторихин, Куксов гэгшэд түрүүлжэ гараба. Энэ үедэ Эрхүүгэй түлөөлэгшэ А. Шелк гэгшэ юһэдэхи наадanda Амарай шатаршан А. Неверовые шүүһэн, харин арбадахи уулзалгын болоходо В. Куксовтай тэнсээ юм. Энээнэй удаа А. Шелк хахад финалай наадanda хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө ээлжээтэ — һүүлшынгээ наадanda хёрхо бэрхээр наадаха эрмэлзэлдэ абтаба. Тиин тэрэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан А. Ерыкаловтай тулалдаха болобо. Мүн энэ үдэр тэрэнэй нютагай В. Крон В. Куксовтай наадаха байһан. Эндэ нютагай хоёр хүбүүд үнэн бэеэ бэелжэ наадахадаа, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлжэ шадаһаниинь һайшаалтай байгаа.

Новосибирскын түлөөлэгшэ Ерыкалов наадanай дүүрэхын тэндэ хүлеэгдээгүй алдуу хэжэ, Шелкдо шүүгдэшоо. Мүн нүгөөдэ бэрхэ шатаршан В. Куксов бэрсэеэ алдажа, шүүгдэхэ баатай болоо ха юм. Тиигэжэ А. Шелк дүн хамта найман очкотой боложо, хоёрдохи һуури эзэлхэдээ, хахад финалай наадanda хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Нүгөөдэ—гурбадахи һууриин түлөө В. Суторихин ехэ оролдолго гаргаһан байна. Тэрэ арбан нэгэдэхи наадан дээрэ Ю. Фельц гэгшэтэй ёһотой гэгшын шанга тулалдаатайгаар наадаба. Эндэ Фельц яаха аргагүй болоходоо, бэрсэеэ тэргэ морин хоёроорнь һэлгээд, һайн хамгаалга эмхидхэжэ шадаа. Суторихин нүхэрэйнгөө энэ хамгаалга дабажа шадаагүй тэнсэжэ, дүн хамта 8,5 очкотой болоо. Тиигэжэ Алтайн хизаарай шатаршан түрүү һууриду гараба.

Түрүүшын хоёр һуури эзэлэгшэдэй тодороод байхада, одоошье гурбадахи һууриин түлөө шанга тулалдаан болоо. Эндэ аяар арбан шатаршан нэгэ һуури буляалдаха болобо бшуу. Бүхы наадanай дүн гаргахада, А. Ерыкалов, В. Куксов, В. Крон, Хабаровскын Д. Лабунский гэгшэд эзэлһэн байна. Хэнэй, хэр зэргээр наадаһанай коэффициент тооложо гаргахада, А. Ерыкалов һайн дүнтэй болоһон байжа, РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ хахад финалай мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Манай республикын нэрэ солые хамгаалхаар табигдаһан шатаршад ямар бэлэдхэлтэй ерээ хаб гэһэн асуудал гараад ерэнэ. Командын бүридэлдэ Иван Брылев, Егор Елсуков, Алексей Шагжиев гэгшэд оруулагдаһан юм. Тиихэдээ эдэнэр 5—3 гэһэн очконуудые абажа, мүрысөөнэй таблицада 23-һаа 47-дохи һуури хүрэтэр эзэлһэн байна. Эдэмнай тиимэшье һурхэй дүн бэшэ гээд тэмдэглэе. Энэ юун болоо гээшэб? гэһэн асуудал шатарай наадanda дуратайшуул зүб лэ табина. Нэн түрүүлэн, эндэ манай Шатарай федерациин һүүлэй үедэ юушье хэдэггүй байһые гэршэлбэ гээшэ. Республикын Шатарай федераци мүнөөдэр хүрэтэр түрүүлэгшэгүй байһаар. Харин республика дотор шатарай хүдэлмэри һэргээхэ, һургуули дэлгэрүүлхэ, хүгжөөхын хойноһоо харюусахаар табигдаһан Буряадай АССР-эй Физкультура болон спортын комитедэй түлөөлэгшэ С. Баиров хургаа даража тоолохоор эмхидхэлэй, һуралсалай ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй гээшэ. Эндэһээ уламжалан Шатарай федерациин гэшүүд хүдэлмэриингөө түсэб, саашанхи зорилго тухайгаа хөөрэлдэдэгшьегүй, суглардагшьегүй болонхой.

Зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилхэ наадanай урда тээхэнэ, федерациин гэшүүд түргөөр сугларaa болоод лэ, республикынгаа нэрэ соло хамгаалмаар хэнээ, ямар шатаршанаа табиха болоо гээшэбибди гэлсээ бэлэй. Тиигэжэ наадanай хоёрдохи уулзалгын болотор мүрысөөндэ хабаадаха гурбадахи шатаршан үгы байгаа һэм шуу.

Республикын бэлигтэй шатаршадай дунда хүмүүжүүлгын ямаршье хүдэлмэри ябуулагдахаяа болёо. Эндэһээ уламжалан дүршэлтэй залуушуулай болон шатаршадай дунда ехэ илгаа гараһан, харилсаа холбоониинь муудаһан байна. Һүүлэй үедэ шатараар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадагшад һанаһанда хүрэжэ наадахаяа болинтоо. Тиигэжэ эрэшүүлшье, эхэнэрнүүдшье мүртэйгөөр наадахаяа болёо гээшэ. Эндэһээ уламжалан, һүүлэй арбаад жэлэй туршада РСФСР-эй хахад финалай наадanda манай республикаһаа нэгэшье шатаршан хабаадажа шадаагүй, мүн тиимэ наадамаар шатаршаншье үгы гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энээндэ гайхаһанай, гэлыһэнэй үлүү. Юуб гэхэдэ, спортын бүлгэмүүдтэ шатарай секци, һургуулишье бии болгогдоогүй гээшэ. Тиимэһээ эдэ бүлгэмүүдтэ шатарай наадан ёһын тэдысэ, доодо хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг болоо. Мүн технологическа институдһаа бэшэ газарнуудта шатарайшье клубай байгуулагдадаггүйнь гайхалтай.

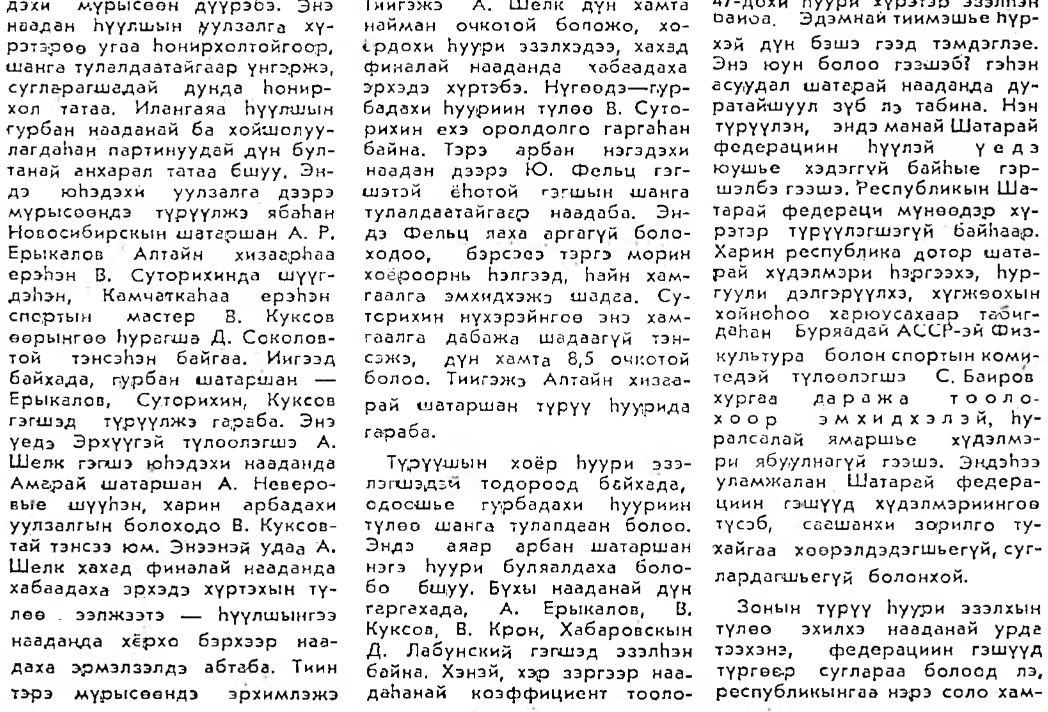
1982 ондо арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомые Улаан-Үдэ хотодо шатарай клуб нээхэ тухай уялгалһан тогтоол республикын Министрнүүдэй Совет баталан абаа һэн. Энэ тогтоол миин саарһан дээрээ үлэнхэйл. Тиихэдэ спортын алишье бүлгэмүүдтэ шатараар нэгэшье тренер, инструктор үгы гээшэбди. Эндэһээ уламжалан спортын бүлгэмүүдтэ һуралсал-хүмүүжүүлгын ямаршье хүдэлмэри ябуулагданагүй.

Хүүгэдэй спортын һургуулинуудай дэргэдэ шатарай отделениие нээхээр болоо бэшэ гү гэжэ облпрофсоведһээ асуухаар саг хүрэжэ ерээһээр үнинэй. Мүнөө Гэгээрэлэй министерствын хүүгэдэй спортын һургуулинууд район бүхэндэ бии гээшэ. Харин шатарай кружок гансахан Хэжэнгын районой спортын һургуулида бии юм. Эндэһээ уламжалан зарим районуудай эдир шатаршад мүрысөөнүүдтэ үсөөнөөр хабаадана. «Сагаан тэргэн» гэһэн клубай ВЛКСМ-эй ЦК-гай шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэдэг наадanай түгэсхэлэй мүрысөөнүүдтэ районуудай эдир шатаршадай команда хабаадахаяа болёо. Жэшээнь, Хурамхаанай район хоёр жэлэй туршада, Түнхэнэй район үнгэрэгшэ жэлэй наадanda хабаадаагүй һэн.

Улаан-Үдэ хотодо хүүгэдэй спортын һургуулида шатарай клуб бии юм. Энэнь санитарна эрилтэдэ таарашагүй муу байра соо нээгдэнхэй.

СССР-эй арадуудай спартакиада үнгэргэхэ сагнай дүтэлбэ. Спартакиадын программада шатарай мүрысөөн оруулагдаһан гээшэ. Эдэ мүрысөөнүүдтэ һүүл даража ябахагүйн тула мүнөөнһөө шатарай һайн бэлэдхэлтэй командатай болохын түлөө бултадаа оролдохо болонобди.

Л. ГАРМАЕВА,
республикын арба удаа чемпион.

ХҮҮГЭДЭЙ СПОРТИВНА ҺУРГУУЛИДА.
Һорилгын һүүлээр...
В. ПЛУТТЫН фото.

БАРИЛДААШАДАЙМНАЙ АМЖАЛТА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар США-гай суглуулагдамал команда манай орондо айлшаар ерээд байха үедөө Киевтэ, Тбилисидэ, Фрунзида Советскэ Союзай суглуулагдамал командатай нүхэд ёһоной уулзалгануудые хэбэ.

Эдэ уулзалгануудта СССР-эй суглуулагдамал команда илалтануудые туйлаһан байгаа. Ташкент хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ совет барилдаашад 6:4 тоотойгоор шүүгээ. Зүүн Сибириин технологическа институдай 3-дахи курсын студент, уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Замбалов 52 килограммай шэгнүүртэ американ барилдаашаниие шүүжэ, энэ талаар ехэ хубитаяа оруулһан байха юм.

Фрунзе хотодо үнгэргэгдэһэн һүүлшын, дүрбэдэхи уулзалга, илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. Найман уулзалгын һүүлээр хоёр ороной сугуулагдамал команданууд 4:4 тоотойгоор тэнсэжэ ябаба. Һүүлшын уулзалга мүрысөөнэй дүн согсолхо ёһотой һэн. Энэ харюусалгатай үедэ нютагаймнай хүбүүн — «Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй инструктор, залуушуулай дундаһаа нёдондо жэлэй дэлхэйн чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер Николай Иванов хүндэ шэгнүүртэ американ атлет Грек Питмантэй уулзахадаа, толотомо илалта туйлажа, командаяа урагшань гаргаһан байна.

Иигэжэ хоёр ороной суглуулагдамал командануудай хоорондо үнгэргэгдэдэг заншалта мүрысөөнүүдтэ Буряадай барилдаашад хабаадажа ехэ амжалта туйлаа. Эдэнэй илалтада тренернүүд — В. Ж. Ангархаев, РСФСР-эй габьяата тренернүүд Г. Б. Баймеев, Н. С. Ивахинов гэгшэд ехэ габьяатай.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Манай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ»— түрүү бэшэг. «Гүйлгэлгын барюулгадаа» — Ан. Климовэй репортаж. «КПСС-эй XXVII съездые угтуулан» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илагшад тухай хөөрэнэбди. «Түйлаһанаараа һанаагаа амархагүй» — В. Бадмаевай статья. Съездын урда тээхи трибуна. «Кооперативнуудай хубита» — Т. Түрпухинай корреспонденци. «Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэйшэд һургалта»—мэдээсэлнүүд. БАМ: барилгада — найдамтай баатарнууд. «Худал үгэ хэндэ хэрэгтэйб?»— Ю. Козловой статья. «Городой сэлмүүд».

Гурбадахи хуудаһанда. Зохёон байгуулхы ажалтан. Мэргэжэлэй шатанууд» — С. Чагдуровай статья. Түүхын хүшөөнүүдые яажа хамгаалнабибди. «Архитектурын асуудал шиидхэгдэнэ»—А. Праведниковай статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Буряад орон: съездһээ съезд хүрэтэр» гэһэн выставкэ тухай. Нютаг нютагай һонин. Номой тэг. «Тон хэрэгтэй монографи»— Б. Доржиевай корреспонденци. Спортын һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд!» 10.15 — «Аяншалагшадай клуб». 11.15 — «Любовь земная» — уран һайханай фильм. 12.45 — Шэнэ һонин (12.50 хүрэтэр). 15.30— Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильмүүд. 16.40 —Арадай инструментнүүд эдлэнэ. 17.05 — Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 17.35 — Экологическа дневник. 17.55—КПСС-эй XXVII съездын делегат, «Мособлстрой-18» трестын эрхилэгшэ Н. И. Травкин тухай очерк. 18.10 — И. Гайдн. 49 номерой фа минор симфони. 18.30 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал».

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Арадай хиналтын экран». 19.20— «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Эхэшүүлдэ мультфильмнүүд. 20.15 — «Эб найрамдал ба залуушуул» гэһэн дамжуулгын һара бүри гаргадаг хабсаргалта. 22.00 — «Время». 22.35 — «Судьба» 1-дэхи сери. 00.15 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Географи. 7-дохи класс. 10.05, 13.35 — Немец хэлэн. 11.05— СПТУ-гай һурагшадта. Астрономи. 11.35, 12.35 — Түүхэ. 9-дэхи класс. 12.05 — Түрэлхидтэ тележурнал. 13.05 — Л. Н. Толстой. «Война и мир». 14.05 — СПТУ-гай һурагшадта. Гоё һайханиие ойлгожо һураха. 14.35 — Байгаали шэнжэлэгшэ. 4-дэхи класс. 14.55 — «Начни с себя». 2-дохи сери. 16.00 — Шэнэ һонин. 19.00 — «Концертын залда— һурагшад».

Улаан-Үдэ. 19.45 — Киноочерк. 20.05 — Захааминай районой хүүгэдэй дуу, хатарай жэшээтэ ансамбльда хабаадагшадтай уулзалга. 20.45 — Соносхолнууд.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашууд!» 21.20— Баримтата фильм. 21.40 — Үдэшын аялга дуунууд. 22.00 — «Время». 22.35 — Ородой урданай хүгжэм.

[Газетымнай удаадахи номер февралиин 14-дэ гараха].

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-81-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Госкомитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина [illegible] Н-01325. Заказ № 36. Индекс [illegible]